

Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista

2017

Miljömålsrådets kansli

Tel: 010-698 10 00

E-post: miljomalsradet@naturvardsverket.se

Postadress: C/O Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.miljomal.se/miljomalsradet

Ärendenr: NV-02027-15

© Naturvårdsverket 2017

Omslagsillustrationer: Typoform/Ann Sjögren

Miljömålsikoner: Tobias Flygar

Ordförande har ordet

Miljömålsrådet presenterar idag för andra året sin lista över gemensamma åtaganden om insatser, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Det är en styrka att vi använder myndigheternas samlade kompetenser och resurser. I Miljömålsrådet bidrar alla med kunskap från sina respektive expertområden. Det ger goda förutsättningar för Sveriges arbete med att nå FN:s globala hållbarhetsmål.

Rådet har höga ambitioner och vi ser goda möjligheter för myndigheterna att göra mer för miljömålen. Samtidigt har vi under året brottats med frågor kring vilken roll och vilket mervärde Miljömålsrådet kan bidra med, i förhållande till de många andra samarbeten myndighetscheferna deltar i. Vi strävar efter att finna de prioriteringar där diskussioner och åtaganden i just Miljömålsrådet kan stärka miljöarbetet.

Rådet diskuterar konflikter mellan olika samhällsmål och avvägningar mellan miljömål och andra intressen. Vi har inte löst ut några särskilda frågor i rådet, men flera av årets åtgärder syftar till att myndigheterna ska komma stärka sin hantering av intresseavvägningar.

Under året har vi haft hållbara transporter som tema. Vi lämnar ett inspel till regeringen där vi lyfter fram behovet av att stärka miljöperspektivet i infrastrukturplaneringen och att främja resfri kommunikation. Flera av myndigheterna som medverkar i rådet deltar även i arbetet med regeringsuppdraget Strategi för omställning till fossilfri transportsektor, och har den vägen lämnat förslag till regeringen.

Rådet anser att vi i Sverige ska utveckla miljömålssystemets styrkor i genomförandet av de globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030. Agendan har det senaste året vunnit gehör hos fler och fler olika aktörer. Vi ber regeringen ta ställning till hur miljömålen ska integreras med Agenda 2030, samt att utveckla åtgärdsinriktade etappmål där de nationella miljömålen konkret kan knytas samman med andra hållbarhetsmål.

Stockholm 1 mars 2017

Maria Wetterstrand
Miljömålsrådets ordförande

Innehåll

ORDFÖRANDE HAR ORDET	3
INNEHÅLL	4
MILJÖMÅLSRÅDET – VÅRT ANDRA ÅR	6
Vi bidrar till miljömålen	6
Vi är Miljömålsrådet	7
Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete	7
Vi åtar oss 24 samverkansåtgärder 2017	8
EKONOMI, TILLVÄXT OCH KONSUMTION	10
Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	12
Hållbart företagande	12
Miljöintegrering	13
Utveckla Bilsvär – underlätta för konsumenter att jämföra bilmodellens miljöprestanda	14
Utveckla information om märkning i Hallå konsument	15
Miljökrav vid upphandling för efterbehandling av förorenade områden	16
ENERGI/BIOENERGI	18
GIFTFRI MILJÖ	20
Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	22
Vägledning för företag i anslutning till strategi för giffria och resurseffektiva kretslopp	22
Sammanställning gällande utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat	23
Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder	24
GRÖN INFRASTRUKTUR OCH LANDSKAP	26
Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	28
Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta	28
Strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald	30
Förstudie för att kunna utveckla scenarier för utvecklingen av ett klimatvänligt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart jordbruk	31
Utveckla ett mer inkluderande arbetssätt för samlad dialog mellan mindre intresseorganisationer och nationella myndigheter kopplat till miljömålen	33
Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer	34
HAVS- OCH VATTENFÖRVALTNING	36

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	39
En nationellt gemensam planering för genomförande av vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram	39
Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder	40
Samverkan kring toalettavfall från fritidsbåtar, på land och i vattnet	41
HÅLLBAR STADSUTVECKLING	43
Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	45
Hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet och för hållbar utveckling	45
Förstudie för att kunna utveckla framtidsscenarioer för effekter på utsläppen av klimat- och luftföroreningar av utvecklingen inom byggsektorn i Sverige	46
Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer	48
HÅLLBARA TRANSPORTER	50
Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	52
Transportplanering 2.0	52
Flygbuller i fjällen	53
Samverkan om cykling	53
RESURSEFFEKTIVITET	55
Miljömålsrådets nya åtgärder 2017	57
Vägledning/information och dialog med bygg- och fastighetssektorn om livscykelanalyser för byggnadsverk	57
Nationell konferens "Livsmedelsforum" som tar ett helhetsgrepp över livsmedelssektorn med avseende på hållbarhetsaspekter	58

Miljömålsrådet – vårt andra år

Regeringen har inrättat Miljömålsrådet¹ för att stärka berörda myndigheters roll i genomförandet av miljöpolitiken. De 16 nationella myndigheter och länsstyrelserna, som representeras i Miljömålsrådet, har en central roll i genomförandet av åtgärder för en långsiktigt hållbar utveckling. I många fall arbetar myndigheterna vägledande för medborgare, kommuner och näringsliv i miljöarbetet.

Det finns fler myndigheter som har viktiga ansvarsområden och betydelse för att nå miljömålen. Ordförande Maria Wetterstrand har inlett samarbete med Upphandlingsmyndigheten, då rådet under det kommande året kommer att fokusera på åtgärder som rör konsumtion där upphandling är en viktig del.

Vi bidrar till miljömålen

Miljömålsrådet är en plattform för myndighetscheferna vid myndigheter som är strategiskt viktiga för förutsättningarna att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Att myndighetscheferna möts i Miljömålsrådet syftar till att stärka dessa myndigheters miljöarbete.

Myndigheterna ska inom befintliga resursramar verka för att kostnadseffektivt öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Rådet, som träffas fyra gånger per år, fokuserar på behov och möjligheter för samarbeten mellan myndigheterna. Myndigheterna ska även enskilt lyfta och tydligare integrera miljöfrågor i sin löpande verksamhet.

I rådets arbete ingår inte arbete med eller utveckling av uppföljning och utvärdering av miljömålen. Inte heller ska rådet föreslå utveckling av det befintliga miljömålssystemet.

Ledamöterna har gemensamt formulerat att samverkan i Miljömålsrådet ska inspirera och stödja de ingående myndigheterna, samt utgå från myndigheternas verksamheter. Målsättningarna är att Miljömålsrådets arbete ska:

- bidra till att de nationella miljömålen nås,
- lyfta och om möjligt bidra till att lösa konflikter mellan olika samhällsmål,
- få fram uppföljningsbara, myndighetsövergripande miljöåtgärder, samt
- utifrån ett helhetsbehov leda till gemensamma åtgärder inom prioriterade områden.

¹ Regeringsbeslut I:16, M2015/213/Mm.

Vi är Miljömålsrådet

Maria Wetterstrand, Miljömålsrådets ordförande
Janna Valik, Boverket
Erik Brandsma, Energimyndigheten
Johan Carlson, Folkhälsomyndigheten
Jakob Granit, Havs- och vattenmyndigheten
Leif Denneberg, Jordbruksverket
Nina Cromnier, Kemikalieinspektionen
Cecilia Tisell, Konsumentverket
Annica Sohlström, Livsmedelsverket
Lena Sommestad, Länsstyrelsen i Halland, företrädar länsstyrelserna
Björn Risinger, Naturvårdsverket
Lars Amréus, Riksantikvarieämbetet
Herman Sundqvist, Skogsstyrelsen
Mats Persson, Strålsäkerhetsmyndigheten
Lena Söderberg, SGU
Gunilla Nordlöf, Tillväxtverket
Lena Erixon, Trafikverket
Jonas Bjelfvenstam (fr.o.m. 19 jan 2017), Transportstyrelsen

Ett nätverk med experter från respektive myndighet stödjer rådet med underlag och konsekvensbedömningar. Miljömålsrådets kansli finns hos Naturvårdsverket men är självständigt i förhållande till myndigheten.

Vi fokuserar på myndigheternas miljöarbete

Miljömålsrådet presenterar denna lista över gemensamma åtgärder som myndigheterna åtar sig att genomföra i samverkan, för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Åtgärderna tas fram av myndigheterna själva utifrån problem som dessa identifierat i miljöarbete. Därtill beslutar de olika myndigheterna om enskilda åtgärdslistor, med insatser som myndigheten självständigt avser att genomföra.

Listorna publiceras via miljömål.se den 1 mars varje år 2016-2018. I respektive årsredovisningar följer myndigheterna upp hur arbetet fortgår med såväl rådets samverkansåtgärder som myndigheternas enskilda åtgärder. Vi ska slutredovisa vårt arbete hösten 2018.

Vi lägger kraften på åtgärder som myndigheternas själva förfogar över. Men där så är angeläget och lämpligt har rådet möjlighet att till regeringen lämna förslag, som vi menar är strategiskt viktiga för miljöarbetet men som inte ligger inom de deltagande myndigheternas mandat. I år skriver vi särskilt till regeringen om hållbara transporter samt om miljömålssystemets viktiga funktion i genomförandet av de globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030.

Vi åtar oss 24 samverkansåtgärder 2017

Under året har vi haft hållbara transporter som tema och tillsammans börjat utforska hur vi kan skärpa våra myndigheters interna arbete med transporter. Transportfrågor rör merparten av miljö kvalitetsmålen, från klimat och luft- och vattenkvalitet till bebyggd miljö och landskap, och har betydelse även för social hållbarhet såsom tillgång till kollektivtrafik. Rådet har även en pågående diskussion kring konflikter mellan olika samhällsmål och avvägningar mellan miljömål och andra intressen.

Rådet och våra myndigheter avser att i år starta 24 åtgärder i samverkan mellan myndigheterna. Fem av dessa rör fortsatt och utvecklat samarbete med utgångspunkt i åtgärder som startat under 2016.

De 44 samverkansåtgärder som initierades förra året² listar vi i år i punktform med kort uppföljningstext. En åtgärd har slutförts under året: *Minskade koldioxidutsläpp från flygresor*. Tre åtgärder övergår i myndigheternas löpande verksamhet: *Initiativ till myndighetssamverkan kring frågor som rör konsumtion i förhållande till barn och unga*, *National Hub inom ramen för European Human Biomonitoring Initiative (EHBMI) samt Kalibrera skadebedömningar av kulturlämningar som skadas av skogsbruket*. Du kan läsa mer om vad myndigheterna åstadkommit i myndigheternas årsredovisningar, via miljömål.se.

I de följande avsnitten beskriver vi de åtgärder som ska starta under 2017, med stöd av dessa rubriker:

Drivansvarig myndighet och samverkande myndigheter

Åtgärderna på den gemensamma listan ska genomföras av två eller flera myndigheter i samverkan. För varje samverkansåtgärd är det viktigt att vi har en drivansvarig myndighet, som nav för arbetet. Samverkande myndigheter kan bidra på olika sätt i arbetet, som tydlig samarbetspart eller som rådgivande. Myndigheterna har fattat beslut om sina åtaganden att driva eller medverka i åtgärder. I några fall har vi bjudit in myndigheter utanför Miljömålsrådet för att bidra.

² Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista 2016,
http://www.miljomal.se/Global/19_vern_gor_vad/miljomalsradet/2016/atgardslista-2016.pdf

Det här ska vi göra och Så här ska vi genomföra åtgärden

Åtgärderna har olika karaktär. I vissa fall vill rådet utveckla befintlig samverkan eller nya nätverk med breda frågeställningar, i andra fall är åtgärderna mer specifika och direkta. Vi har försökt att vara tydliga med vad varje åtgärd handlar om och hur vi avser att samverka.

Därför behövs åtgärden

Vi beskriver varför åtgärden är angelägen, vilket problem den syftar till att lösa och vad som är tänkt ska ske utifrån åtgärden. I några fall har vi även berört konflikter med andra samhällsmål – detta är något som rådet siktar på att utveckla i arbetet framöver.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till och Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Vi har försökt formulera vilka effekter vi vill att åtgärden ska leda till. Fokus är främst att se till effekt i miljön men i några fall tar vi även upp andra nyttor eller synergier med andra samhällsmål. Här finns potential att utveckla arbetet. Vi beskriver även vilka miljö kvalitetsmål, eller aspekter av generationsmålet, som huvudsakligen gynnas av åtgärden.

Tidsplan för genomförande

Vi redovisar åtgärder som ska påbörjas under året. I vissa fall är årets åtgärder tänkta som startskott för mer långsiktig samverkan. Andra är utredande och analyserande insatser som behövs som grund för konkreta åtgärder framöver. Åtgärder som startade förra året nämns kortfattat.

Ekonomi, tillväxt och konsumtion

I temat Ekonomi, tillväxt och konsumtion startade samverkan under förra året kring fem åtgärder. I år utvecklar myndigheterna åtgärderna om hållbart företagande, miljöintegrering och information om miljömärkningar via Hallå konsument. Samarbetet utökas med två åtgärder som handlar om miljökrav vid upphandling för efterbehandling av förorenade områden respektive att utveckla Bilsvart och underlätta för konsumenter att jämföra bilmodellens miljöprestanda.

Miljömässiga samhällsutmaningar påverkar grundförutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Inte bara vad gäller själva möjligheterna för fortsatt ekonomisk tillväxt, utan också hur ekonomisk tillväxt sker och hur branscher, produktionsprocesser och affärsmodeller utvecklas. Det är därför centralt att förstå hur samhällsutmaningar påverkar näringslivet i stort, men även hur entreprenörskapet kan användas som ett verktyg för att bemöta olika samhällsutmaningar. Detta behövs för att identifiera utvecklingsbehov vad gäller ramvillkor, men även stöd till nytta för det enskilda företaget. På så sätt kan miljöhänsyn bli ett medel för att stärka konkurrenskraften.

Synen att ekonomisk tillväxt och miljö står i motsats till varandra har börjat förändras. I allt fler sammanhang lyfts det ömsesidiga beroendet mellan miljö och ekonomi fram, liksom att ekonomi är ett centralt verktyg för att nå ekologisk och social hållbarhet. Den globala ekonomin förutspås växa med 50 procent de kommande 15 åren samtidigt som den kommer att genomgå genomgripande strukturella förändringar. En hållbar tillväxt behöver främja en resurseffektivare och grönare ekonomi och konsumtion där prissignaler, vinstmarginaler och andra ekonomiska faktorer speglar miljöns värde för samhället.

EU-kommissionen har lanserat cirkulär ekonomi och resurseffektivitet som viktiga byggstenar för ett framtida modernt, hållbart Europa. Statliga myndigheter har i uppdrag att främja goda förutsättningar för hållbar tillväxt lokalt och regionalt. Grön ekonomi och ökad energieffektivisering är prioriterade tematiska områden för hållbar regional tillväxt inom regionalfondsprogrammen. Regeringen har under 2016 lagt fram en ny strategi för hållbar konsumtion. Flera av Miljömålsrådets myndigheter arbetar med frågor kring hållbar tillväxt och konsumtion.

Åtgärderna inom ekonomi, tillväxt och konsumtion rör flera av generationsmålets strecksatser och i förlängningen samtliga miljö kvalitetsmål.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Initiativ till myndighetssamverkan kring frågor som rör hållbar utveckling i förhållande till barn och unga. Myndigheter inom Miljömålsrådet har inbjudits att samverka kring frågor om hållbar utveckling inom Myndighetsnätverket för

barn- och ungdomsfrågor. Åtgärden övergår nu i löpande verksamhet. (Se Konsumentverkets årsredovisning.)

- Utveckla Hallå konsument. En förstudie har genomförts om konsumenters behov av stöd om hållbar konsumtion, med kunskapsöversikt och workshops med andra myndigheter. Den resulterade bland annat i utveckling av ett verktyg för information om oberoende märkningar, Märkningsguiden. (Se Konsumentverkets årsredovisning.)
- Förstudie om vägledning om miljöbedömningar och vägning av olika samhällsmål. Under 2016 har en lägesbild tagits fram kring tillämpningen av fysisk planering och miljöbedömningar och vägning av olika samhällsmål och intressen. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- Miljöintegrering. En förstudie har genomförts som baserats på dialog och rundabordssamtal med regionalt utvecklingsansvariga och länsstyrelser i tio regioner. Under året har också en uppföljningsstudie påbörjats av regionala strategier och prioriteringar med fokus på miljödriven näringslivsutveckling. (Se Tillväxtverkets årsredovisning.)
- Hållbart företagande. Med utgångspunkt i Tillväxtverkets studier kring företagens hållbarhetsarbete har en dialog förts med samverkande myndigheter för att identifiera områden för gemensamt arbete framåt. Utveckling av kunskap och verktyg samt kommunikation gentemot företagen kopplat till frågor som bland annat biobaserad cirkulär ekonomi, smarta städer, nya material och transporter har setts som prioriterade områden för det fortsatta arbetet. (Se Tillväxtverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

Hållbart företagande

TILLVÄXTVERKET I SAMVERKAN MED KEMIKALIEINSPEKTIONEN, NATURVÅRDSVERKET, KONSUMENTVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

Tillväxtverket lät under 2016 översätta och anpassa RESOLVE-modellen som ger en överblick av olika strategier för utveckling av cirkulära affärsmodeller. Tillväxtverket har för avsikt att använda modellen som en utgångspunkt för att utveckla information och åtgärder riktade till företag och aktörer inom det företagsfrämjande systemet. Under 2017 kommer samverkansmyndigheterna att samarbeta med utgångspunkt i Resolve-modellen i syfte att sprida den samt söka applicera den inom ramen för respektive myndighets verksamhetsområde. Myndigheterna kommer mötas för att stämma av aktiviteter samt i den mån det är möjligt samverka kring dessa.

TÄNK FÖRNYBART	<ul style="list-style-type: none"> • Övergå till förnybar energi och biologiskt nedbrytbara material • Bevara och återskapa ekosystem • Utvinn biokemikalier från organiskt avfall • Återför återvunna biologiska resurser till biosfären 	
DELA	<ul style="list-style-type: none"> • Förläng varans livslängd genom underhåll och design för lång hållbarhet • Öka nyttjandegraden genom att dela tillgångar (t ex bilar, rum, verktyg) • Sälj funktion istället för produkt • Återanvänd (t ex genom secondhandförsäljning) 	
OPTIMERA	<ul style="list-style-type: none"> • Öka varans prestanda/effektivitet • Eliminera avfall i produktion och leverantörskedja • Nyttja big data, automatisering, fjärravläsning och -styrning 	
SLUT CIRKELN	<ul style="list-style-type: none"> • Möjliggör uppgradering och modularitet genom design • Återtillverka produkter och komponenter • Återvinn material 	
VIRTUALISERA	<ul style="list-style-type: none"> • Virtualisera t ex böcker, musik, möten, butiker, utbildning... 	
BYT UT	<ul style="list-style-type: none"> • Ut med det gamla, in med det nya - om miljönyttan är motiverad 	

Bilden är baserad på RESOLVE-modellen ursprungligen framtagen av Deutsche Post Stiftung och Ellen MacArthur Foundation (2015).

Så här ska vi genomföra åtgärden

Under 2017 kommer samverkansmyndigheterna att samarbeta med utgångspunkt i Resolve-modellen i syfte att sprida den samt söka applicera den inom ramen för respektive myndighets verksamhetsområde. Myndigheterna kommer mötas för att stämma av aktiviteter samt i den mån det är möjligt samverka kring dessa.

Därför behövs åtgärden

För att ställa om till en cirkulär ekonomi och skapa mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster krävs att företag utvecklar cirkulära affärsmodeller. Ofta används dock begreppet ”cirkulära”, ”resurseffektiva” eller ”nya” affärsmodeller

utan vidare konkretisering vilket gör det svårt att analysera och definiera strategier och åtgärder på såväl företags- som främjandenivå.

Effekter i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Produkter och tjänster i en cirkulär ekonomi designas så att de blir värdefulla att återanvända i antingen biologiska eller tekniska kretslopp. Alla produkter tillverkas på ett sätt så de går att plocka isär och materialen ska antingen kunna brytas ner av naturen eller återföras till produktionen. Biologiskt material utgörs därför av giftfria, rena flöden och tekniskt material utformas så att det blir en resurs för att användas industriellt igen. Målet är att inte behöva slänga någonting och på så sätt minska behovet av att ständigt köpa in nya råvaror samtidigt som produktion och transporter sker med förnybar energi på ett optimalt sätt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Generationsmålet samt i första hand miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och Giftfri miljö.

Miljöintegrering

TILLVÄXTVERKET I SAMARBETE MED ENERGIMYNDIGHETEN,
SKOGSSTYRELSEN OCH LÄNSSTYRELSENA, SAMT DE REGIONALT
UTVECKLINGSANSVARIGA AKTÖRERNA

Det här ska vi göra

Tillväxtverket och Energimyndigheten planerar att avsätta resurser för att stärka förutsättningarna för att integrera miljö- och tillväxtarbetet. Det riktas till regionala utvecklingsaktörer som har ansvar för det regionala tillväxtarbetet och länsstyrelserna som övergripande och samordnande roll i det regionala arbetet med miljömålen med bland annat ansvar att ta fram regionala klimat och energistrategier. Tillväxtverkets och Energimyndighetens mål är att förstudien ska visa vad som krävs för att stärka det strategiska tillväxtarbetet med fokus på koldioxidsnål ekonomi.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet inleds med en förstudie där vi gemensamt diskuterar med ett urval länsstyrelser och tillväxtansvariga om problematik och inte minst möjligheter till ett smartare och mer effektivt arbete (brobyggande). En avvägningsfråga som sannolikt behöver utredas i förstudien är om insatsen ska ha fokus på klimat- och energistrategiska insatser, eller om ett bredare miljöperspektiv bör lyftas upp.

Därför behövs åtgärden

Under strukturfondsperioden 2014-2020 ska minst 20 procent av de svenska EU-medlen gå till koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer (tematiskt mål 4). Det strukturfondskapital som finns under perioden och som lyfter fram energieffektiv och koldioxidsnål ekonomi bör kunna stärkas såväl strategiskt som operativt, därför att det

saknas ett brobyggande dels nationellt, men också regionalt. Problematiken har vi försökt att exemplifiera i bilden nedan. Åtgärden behövs därför att det i vissa delar saknas ett ”brobyggande” mellan miljö- och tillväxtarbetet. Ett arbete där Energi-myndigheten och Tillväxtverket gemensamt kan arbeta för att stärka regionerna (länsstyrelser och regionalt utvecklingsansvariga) att uppnå synergier mellan energi- och klimatstrategier å ena sidan, och det regionala tillväxtarbetet å den andra sidan.

Effekter i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden ska visa vad som krävs för att stärka det strategiska tillväxtarbetet med fokus på koldioxidnsål ekonomi.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.

Utveckla Bilsvar – underlätta för konsumenter att jämföra bilmodellens miljöprestanda

KONSUMENTVERKET I SAMVERKAN MED ENERGIMYNDIGHETEN,
TRANSPORTSTYRELSEN OCH NATURVÅRDSVERKET

Det här ska vi göra

Myndigheterna ska gemensamt arbeta fram åtgärder för att ytterligare förbättra användarnytan i och kännedomen för bilsvar.se. Genom att maximera användarnytan för konsumenten i tjänsten har vi större möjlighet att maximera användandet vilket i sin tur leder till ökad spridning av fakta kring olika bilmodellens bränsleförbrukning och miljöpåverkan.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Vi ska gemensamt diskutera eventuella förslag till förbättringar, vilka förslag som bedöms mest angelägna, vilka relevanta datakällor de olika myndigheterna har och vilka resurser respektive myndighet kan satsa och därefter genomföra förslagna åtgärder.

Därför behövs åtgärden

Möjligheten för konsumenter att jämföra bilmodellens miljöegenskaper jämte andra aspekter är grundläggande för att de också ska kunna väga in miljöegenskaper vid val av bil.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Själva åtgärden kommer i sig inte att leda till någon effekt i miljön, men tanken är att den ökade användbarheten i tjänsten ska bidra till ett ökat användande och därigenom bidra till bättre köpbeslut. Kunskap avseende bilens kostnader, bränsleför-

brukning och miljöpåverkan ska underlätta för konsumenter att välja persontransporter anpassad utifrån de egna behoven med så liten miljöbelastning som möjligt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Följande miljö kvalitetsmål är huvudsakligen berörda:

Begränsad klimatpåverkan

Frisk luft

Tidplan för genomförande

2017 inleda samarbete, förstudie och uppstart, 2018 slutförande och driftsättning.

Utveckla information om märkning i Hallå konsument

KONSUMENTVERKET I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET, LIVSMEDELSVERKET, KEMIKALIEINSPEKTIONEN, LÄKEMEDELSVERKET, ENERGIMYNDIGHETEN HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, SKOGSSTYRELSEN, BOVERKET OCH LÄNSSTYRELSEN

Det här ska vi göra

Utveckla befintlig information om märkningar så att den blir mer användartillvänd och komplettera med mer information på webbplatsen (innefattar både innehåll och funktionalitet på webbplatsen samt stöd till vägledarna).

Aktiviteter i syfte att sprida kännedom om märkningsguiden för konsumenter.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Konsumentverket utvecklar en interaktiv märkningsguide på hallåkonsument.se. Vägledarna i upplysningstjänsten får regelbundet mer kunskap om området för att kunna besvara frågor och leda in samtalen på området miljömässigt hållbar konsumtion.

Konsumentverket ansvarar för genomförandet. Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Naturvårdsverket, Boverket, Kemikalieinspektionen och Energimyndigheten förväntas delta utifrån befintlig samverkan kring Hallå konsument. Övriga myndigheter engageras i arbetet i den omfattning som krävs.

Därför behövs åtgärden

I uppdraget för upplysningstjänsten ingår att informera om miljömässigt hållbar konsumtion. Idag finns ett basmaterial på webbplatsen. De planerade åtgärderna syftar till att konsumenter ska ta del av den information som ges för att kunna agera mer miljömässigt hållbart i sin konsumtion.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Önskvärd effekt är att konsumenter upplever att de har tillgång till ett nyttigt verktyg och användbar information som leder till att de kan konsumera miljömässigt mer hållbart.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bedöms bidra till generationsmålets strecksats – Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Tidplan för genomförande

2017

Miljökrav vid upphandling för efterbehandling av förorenade områden

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED SGU, TRAFIKVERKET,
UPPHANDLINGSMYNDIGHETEN OCH LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

Ställa miljökrav i de upphandlingar som görs med sakanslaget för efterbehandling av förorenade områden. Genom krav i upphandlingen kan vi öka tillämpningen av teknik med högre miljöprestanda. Staten bör gå före vid användningen av sakanslag, och då särskilt inom miljöområdet. Det kan till exempel innebära att grön el och biobränslen används för processer och uppvärmning samt att arbetsmaskiner med bättre miljöprestanda används för de åtgärder vi genomför.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Tydliggöra vilka krav som den upphandlande myndigheten kan ställa inom ramen för LOU när den använder sakanslaget för efterbehandling av förorenade områden. Se till att rutiner samt villkor finns på plats för att säkerställa att miljökraven verkligen handlas upp. Vi behöver också ta fram indikatorer för i vilken utsträckning upphandlingen leder till högre miljökrav.

Därför behövs åtgärden

Vi har en stor potential i att driva utvecklingen så att teknik med bättre miljöprestanda tillämpas när våra sakanslag omsätts i olika typer av åtgärder. Genom att staten går före gynnar vi en utveckling av företag som tillämpar högre miljökrav. Efterbehandlingsanlaget tjänar som ett exempel på hur miljökrav kan ställas.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Miljökraven är tvärgående och kan gynna flera miljömål och effekter i miljön.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Miljömål som gynnas är kanske främst klimatmålet men även giftfri miljö och vattenmålen samt resursmålen i god bebyggd miljö kan gynnas.

Tidsplan för genomförande

2017 – 2018

Energi/bioenergi

Fem åtgärder ingår i temat Energi/bioenergi från föregående år. Inga nya åtgärder initieras 2017.

Alla energikällor påverkar miljön på något sätt. Förbränning av bränslen ger utsläpp som leder till försurning, övergödning och hälsoproblem, och när det gäller fossila bränslen även till klimatpåverkan. Även förnybara energislag har konsekvenser, till exempel kan ett alltför högt uttag av bioenergi påverka den biologiska mångfalden och rubba processer i ekosystemen.

Utsläppen av växthusgaser orsakade av svensk konsumtion är stora och har ökat de senaste tjugo åren, även om utsläppen minskar i landet. Energianvändningen har minskat inom industri, bostäder och service men ökat för transporter. Utvecklingen av energieffektivisering i byggnader har varit positiv. Samtidigt är den totala slutanvändningen av energi lika stor nu som 1970. Trenden med en ökad användning och tillförsel av bland annat vind- och bioenergi väntas fortsätta.

Klimatomställning, minskade utsläpp och övergång till förnybar energi hör till regeringens prioriterade frågor. Målen till 2020 är bland annat att klimatutsläppen ska minska med 40 procent och energianvändningen ska vara 20 procent effektivare. Målet att minst 50 procent av energianvändningen ska bestå av förnybar energi är uppnått. Frågor kring omställning av energianvändningen, energieffektivisering och nyttjande av förnybar energi är centrala uppgifter för flera av Miljö- och naturvårdens myndigheter.

Åtgärderna inom temat energi rör flera av generationsmålets strecksatser och främst miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Uppdatering av riksintressen för energiproduktion och energidistribution. Arbetet är påbörjat med att kartlägga och uppdatera befintliga riksintressen och kriterier för nya riksintressen. Korrekta underlag är en förutsättning för en resurseffektiv användning av mark och vatten. (Se Energimyndighetens årsredovisning.)
- Utveckling av metodik för konsumtionsbaserad energianvändning. Samverkan har genomförts för att åskådliggöra energianvändningen och generationsmålet utifrån ett konsumtionsperspektiv. I arbetet har också ingått att föreslå förbättringar för statistiken och framtida möjliga analyser. (Se Energimyndighetens årsredovisning.)
- Förbättrad statistik för uppföljning av småskalig vedeldning. En testundersökning riktad mot hushåll har genomförts i syfte att ta fram underlag som kan

ligga till grund för en större statistisk undersökning. Statistiken är idag bristfällig vilket gör frågan svår att följa upp. (Se Energimyndighetens årsredovisning.)

- Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk. Projektet *Möjligheter och hinder för bioenergiproduktion inom svenskt jord- och skogsbruk* har pågått under 2016. Projektet ska ta fram ett kunskapsunderlag som visar potentialen i biomassaproduktion från jordbruksmark och skogsmark. Underlaget ska också behandla hur olika miljörisker kan undvikas. (Se Skogsstyrelsens årsredovisning.)
- Energiproduktion av biomassa från infrastruktur. Projektspecifikation är framtagen och projektet upphandlat och startat. Två projektmöten är genomförda och internationella kontakter etablerade. (Se Trafikverkets årsredovisning.)

Giftfri miljö

I temat Giftfri miljö ingår sedan tidigare fyra åtgärder. Åtgärden om strategi för giftfria och resurssnåla kretslopp utvecklas nu till att fokusera på vägledning för företag. Listan kompletteras med två åtgärder som handlar om utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat, samt samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder av förorenade sediment.

Kemiska ämnen sprids från tillverkning och finns i produkter och varor som finns i vår vardag. Farliga ämnen förekommer i miljön i halter som kan hota människors hälsa och den biologiska mångfalden. Den fortsatta ökningen av produktion och konsumtion av kemikalier, varor och material kan ge en ökad spridning av farliga ämnen. Ökad återvinning av material kan innebära att farliga ämnen återcirkulerar i samhället och medför oförutsedda risker.

Viktiga styrmedel finns på plats, såsom en rad rättsakter inom EU, till exempel Reach och förordningarna för växtskyddsmedel och biocidprodukter, men reglerna behöver utvecklas. Samtidigt saknas kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper och om vilka ämnen som sprids från vilka varor under användning och i avfallshanteringen. Information om farliga ämnen i varor behöver bli tillgänglig för konsumenter, leverantörer och i avfallsledet.

En giftfri vardag är ett av regeringens prioriterade områden. Försiktighetsprincipen, utbyte av farliga ämnen och principen att förorenaren betalar är utgångspunkter för det svenska kemikaliarbetet. Farliga ämnen ska fasas ur kretsloppen. Frågor rörande farliga ämnen och kretslopp är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter. Flera regeringsuppdrag, utredningar och andra initiativ knyter an till rådets åtgärder som till exempel kommunnätverket för Giftfri vardag, screening av förekomst av miljögifter i yt- och grundvatten samt Formas uppdrag om växtskyddsforskning.

Åtgärderna rör flera av generationsmåletns strecksatser; ekosystemtjänster, människors hälsa, kretsloppen samt konsumtionsmönstren och främst miljö kvalitetsmålen *Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö, samt Ett rikt växt- och djurliv.*

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Åtgärder i anslutning till strategi för att främja giftfria och resurseffektiva kretslopp inom kemikalielagstiftningen. Förslag till åtgärder inom utvalda områden, bland annat grön cirkulär ekonomi och grön tillväxt, har diskuterats med intresserade myndigheter. En samverkansgrupp arbetar vidare med vägledning som ska hjälpa företag att göra rätt från början. (Se Kemikalieinspektionens årsredovisning.)

- Åtgärder för alternativ bekämpning av växtskadegörare. Ett rapportutkast har tagits fram som beskriver hur myndigheter och andra aktörer kan samarbeta och stimulera åtgärder för en ökad tillgång på icke-kemiska medel och metoder inom växtskyddet. (Se Kemikalieinspektionens årsredovisning.)
- National Hub inom ramen för European Human Biomonitoring Initiative (EHBMI). Under 2016 har arbetet inriktats på att sprida information och ta in synpunkter om vilka frågor som ska drivas vidare under 2017. Åtgärden fortsätter i löpande verksamhet. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- Påskynda tillgängliggörandet av information om farliga ämnen i bygg- och anläggningsprodukter - med fokus på sammansatta varor. Projektplanering pågår och samverkansmöten har planerats. (Se Trafikverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

Vägledning för företag i anslutning till strategi för giftfria och resurseffektiva kretslopp

KEMIKALIEINSPEKTIONEN I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET, TILLVÄXTVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA. DESSUTOM BÖR KUNSKAPSCENTRUM FÖR SUBSTITUTION, FÖRETAG (DE GODA EXEMPLEN) OCH EN EXTERN BRANSCHÖVERGRIPANDE REFERENSGRUPP BJUDAS IN.

Det här ska vi göra

Syftet med samverkansåtgärden är att verka för hållbart företagande och giftfria och resurseffektiva kretslopp genom att stimulera företag att tidigt i tillverkningsprocessen planera för återanvändning eller säker materialåtervinning. Målet med åtgärden är att ta fram en vägledning för varutillverkande och importerande företag. Vägledningen ska hjälpa företag att göra rätt från början och fokusera på konkurrenskraftiga produkter som är anpassade till giftfria och resurseffektiva kretslopp i en cirkulär ekonomi.

Åtgärden ansluter till Kemikalieinspektionens uppdrag att ta fram en strategi för att främja giftfria och resurseffektiva kretslopp i EU och internationellt inom kemikalielagstiftningen. Strategin redovisades till regeringen i juni 2016. Rapporten fokuserades på budskap om vad som behöver uppnås och motiven för detta. Kemikalieinspektionen har i flera tidigare rapporter beskrivit problembild med förslag till åtgärder genom bättre EU-regler, för kemikalier i kretsloppet för varor samt genom att utveckla Reachförordningen.

Samverkansåtgärden kopplar till förebyggande av avfall och skulle kunna komplettera den vägledning om säker materialåtervinning, som nu håller på att utvecklas på Naturvårdsverket.

Kemikalieinspektionen har lämnat förslag om till exempel grön kemi och innovation i Fördjupad utvärdering 2015. Utredningen om ett kunskapscentrum för substitution pågår och ska lämnas till regeringen i mars. Här finns ett uttalat perspektiv för små och medelstora företag.

Kopplingar finns även till en kommande strategi för giftfri miljö i EU:s arbete med ett 7:e miljöhandlings-program, och till regeringens kommande nationella strategi för hållbar konsumtion.

Så här ska vi genomföra åtgärden

I början av 2017 möts myndigheterna och diskuterar kring den tänkbara inriktningen vad som är möjligt att genomföra tillsammans och vilka andra aktörer som i så fall vill medverka. Under 2017-2018 genomför myndigheterna aktiviteten. Åtgärden ska genomföras främst genom samarbete, dialog och påverkan.

Därför behövs åtgärden

Innehåll av farliga ämnen i varor kan innebära risker för både hälsa och miljö. Det är vanligen svårt att beräkna vilka kostnader detta får för samhället, men en rad undersökningar talar för att de kan vara betydande. Kunskap om kemiska ämners farliga egenskaper är nödvändig för att kunna hantera eventuella risker i hela livscykeln. Denna kunskap behöver vidarebefordras till aktörerna i hanteringskedjan. Det är nödvändigt att ersätta (särskilt) farliga ämnen med lämpliga alternativ och tekniker. En vägledning kan underlätta detta steg och vara till hjälp vid tillämpningen av EU-regler och internationella konventioner. Detta gäller inte minst för små och medelstora företag. Det finns även ett behov av att komplettera lagstiftning med andra styrmedel. Dialoger med branscher och företag bidrar till ökad kunskap och förståelse för varandras verksamhet.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Giftfria och resurseffektiva kretslopp.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Främst miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och Generationsmålet strecksats om Giftfria och resurseffektiva kretslopp.

Tidsplan för genomförande

2017-2018.

Sammanställning gällande utformning och underhåll av konstgräsplaner för minskad spridning av gummigranulat

NATURVÅRDSVERKET I SAMVERKAN MED KEMIKALIEINSPEKTIONEN OCH HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN

Det här ska vi göra

Sammanställa kunskap över hur konstgräsplaner kan utformas och underhållas för att minska risken för spridning av gummigranulat från planerna till miljön. Arbetet innebär en faktagenomgång av tillgängliga rekommendationer och möjliga åtgärder för minskad spridning. Resultatet avses utgöra ett underlag för Naturvårdsverkets vidare arbete. Åtgärden inkluderar inte att primärt sammanfatta befintliga studier om hur underhåll och utformning påverkar spridningen av farliga ämnen.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet sker i form av en litteraturgenomgång av befintlig kunskap och ev. rekommendationer som finns om utformning/underhåll och sammanställning av detta. Avstämning kommer ske med deltagande myndigheter och berörda aktörer.

Därför behövs åtgärden

Utbyggnaden av konstgräsplaner där gummigranulat från återvunna däck (SBR) och även motsvarande nytillverkat gummi används, har gått snabbt i Sveriges kommuner och det finns i nuläget närmare 700 st. 11-mannaplaner. Utredningar som gjorts inom ramen för Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om mikroplast samt giftfria och resurseffektiva kretslopp pekar på att stora mängder granulat årligen försvinner från konstgräsplaner. Detta problem är detsamma oavsett om nytillverkat granulat eller återvunnet däckgranulat används på konstgräsplanen.

Granulatet riskerar att spridas vidare i miljön via bland annat dagvatten och reningsverk. Spridningen kan innebära miljörisker både genom en lokal miljöpåverkan från planernas lakvatten och genom en mer storskalig och diffus spridning till omgivande vattenmiljöer, eftersom både nytillverkat och återvunnet granulat kan innehålla farliga tillsatssämnen. Läckage av granulat från konstgräsplaner har också pekats ut som en betydande källa till mikroplast i havet. Därför finns det skäl att förbättra hanteringen av gummigranulat i konstgräsplaner. Det mer långsiktiga arbetet med att öka kunskapen, informera om och minska förekomsten och riskerna med farliga tillsatssämnen i granulaten behöver bedrivas parallellt från tillverkarnas sida.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Minskad spridning av gummigranulat från konstgräsplaner till miljön.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, God bebyggd miljö

Tidsplan för genomförande

Kommer genomföras under 2017

Förorenade sediment – samverkan för kunskap och prioritering av åtgärder

SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING (SGU) I SAMVERKAN MED
NATURVÅRDSVERKET, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN OCH
LÄNSSTYRELSENA, SAMT STATENS GEOTEKNISKA INSTITUT

Det här ska vi göra

Flertalet myndigheter kommer i kontakt och arbetar med förorenade sediment såsom vid muddring och dumpningsärenden, havsmiljödirektivet, vattendirektivet och direktivet om havsplanering. Genom att ta fram en gemensam kunskapsbild av dagens läge och identifiera samhällsbehovet skapas bättre förutsättningar för prioriteringar. Syftet är att gruppen ska skapa en gemensam målbild av hur förorenade sediment ska behandlas.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Genom att utpeka en drivansvarig myndighet för den samverkansgrupp av myndigheter som redan finns idag, samt även inkludera länsstyrelserna, kan vi stärka arbetet med sedimentfrågorna. Med utgångspunkt från genomförda behovsundersökningar och senaste forskningen ska en genomlysning av kunskapsläget göras. Vilka verktyg finns till exempel idag – vägledningar, bedömningsgrunder, riskbedömningar, saneringsanslag, miljöövervakning och föreskrifter. Olika kategorier eller typområden ska arbetas fram inom varje område och det ska tydliggöras vilken myndighet som ansvarar för vad. Arbetet ska göras i form av att möten och workshops i gruppen. Slutresultatet är en gemensam bild av kunskapsluckor och övergripande arbetsplan för vad som behöver göras och av vilka.

Därför behövs åtgärden

Sverige har idag svårt att upprätthålla kusternas och sjöarnas ekosystemtjänster. Spridningen av föroreningar från sediment är en källa till miljöföroreningar i vattenmiljön och kan till exempel vara en bidragande orsak till höga halter av föroreningar i Östersjöfisk. Flera myndigheter arbetar med föroreningar och sediment utifrån olika perspektiv. För att uppnå miljömålen behöver vi samarbeta och använda varandras kunskap ännu mer. Rättsäkerhetsaspekten är också en orsak, att vi nationellt har en gemensam bild av hur vi ska behandla sediment. I dag råder till exempel oklarheter gällande vilka bedömningsgrunder som bör användas och på vilket sätt i samband med muddring och dumpning i både sjöar och marin miljö, något som gör att handläggningstiden vid länsstyrelsen förlängs och försvåras.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Underlätta och tydliggöra ansvaret kring förorenade sediment och hur de ska behandlas. Bidra till att samhällsresurserna gällande sanering av miljögifter i sediment sätts in där de gör mest nytta. Minska upptaget av föroreningar i näringskedjan och därigenom skapa friskare hav och sjöar som kan leda till en starkare blå tillväxt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Levande sjöar och vattendrag.

Tidsplan för genomförande

2017–2018.

Grön infrastruktur och landskap

I temat Grön infrastruktur och landskap tillkommer i år fem samarbeten till de tidigare sex åtgärderna. De nya åtgärderna rör förstudie för att kunna utveckla scenarier för utvecklingen av ett hållbart jordbruk; skyddsavstånd och zoner med minskad komplexitet och ökad miljönytta; strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald; klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer; samt stärkta förutsättningar att hantera målkonflikter och beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder.

Biologisk mångfald är en förutsättning för långsiktigt fungerande ekosystemtjänster, till grund för hållbar ekonomisk utveckling och mänsklig välfärd. Samtidigt innebär samhällsutvecklingen med resursutnyttjande, infrastruktur och klimatförändringar en ökad belastning på ekosystemen i både land- och vattenmiljöer.

En hållbar förvaltning av ekosystemtjänster innebär att skydd, bevarande, restaurering och återskapande av livsmiljöer beaktas i fysisk planering, mark- och vattenanvändning och i brukande av naturresurser. Hänsyn till ekologiska samband i landskapet är centralt och en helhetssyn på genomförande av åtgärder på landskapsnivå behövs.

Biologisk mångfald är ett av regeringens prioriterade områden. Ekosystemtjänster och biologisk mångfald ska säkras bland annat genom att synliggöra och integrera värdet av ekosystemtjänster och biologisk mångfald i politiska och ekonomiska beslut och genom att utveckla en grön infrastruktur i landskapet. Frågor rörande bevarande, brukande och nyttjande av landskap och naturresurser är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter, såväl i sin ordinarie verksamhet som inom ramen för särskilda regeringsuppdrag.

Åtgärderna inom grön infrastruktur och landskap rör flera av generationsmållets strecksatser och främst miljö kvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Grundvatten av god kvalitet*, *Hav i balans och levande kust och skärgård*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap*, *Storslagen fjällmiljö*, *God bebyggd miljö*, samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur. Länsstyrelsernas arbete med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur har koordinerats och medel har fördelats till arbetet. En nationell samverkansyta och vägledning har också tagits fram och centrala begrepp har tydliggjorts. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- Regional landskapsanalys (test av). Deltagande myndigheter är kontaktade och en konsult för genomförande av projektet har upphandlats. Planering för uppstartsmöte pågår. (Se Trafikverkets årsredovisning.)

- Övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark - sektorsövergripande samarbete för att gynna biologisk mångfald, landskapets gröna infrastruktur och ekosystemtjänster. Ett projekt är påbörjat kring skogsbryn som är biologiskt värdefulla miljöer. Under 2016 har en kunskapssammanställning beställts och arbetsgruppen har börjat identifiera hinder och möjligheter med nuvarande styrmedel. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)
- Utveckla vägledning om terrängkörning. Enkätundersökning och workshop med samverkansparterna har genomförts och andra berörda aktörer har intervjuats. Underlaget ska användas till en kommunikationsplan för 2017-2018. (Se Naturvårdsverkets årsredovisning.)
- Öka samsynen i hanteringen av kulturlämningar som berörs av skogsbruket. I samarbete med Uppsala universitet har Riksantikvarieämbetet hållit seminariet *Skogens industriella kulturarv. Berättelse, bevarande, identitet och prioritet*. Deltagarna kom från länsstyrelser, Skogsstyrelsen, museer, universitet och privata företag. Fokus var utmarkslämningar, det vill säga sådana som tillkommit vid bruk av skogen. (Se Riksantikvarieämbetets årsredovisning.)
- Kalibrera skadebedömningar av kulturlämningar som skadas av skogsbruket. En modell för beskrivning och bedömning av skogsbruksskador på forn- och kulturlämningar har tagits fram. Handläggare vid länsstyrelserna har prövat modellen vid ett fältseminarium. En effekt av utvecklingen är att det blir tydligare och enklare att följa upp om målet att minska skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket verkligen nås. Åtgärden övergår nu i löpande verksamhet. (Se Riksantikvarieämbetets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

Skyddsavstånd och zoner: minskad komplexitet och ökad miljönytta

JORDBRUKSVERKET I SAMVERKAN MED KEMIKALIEINSPEKTIONEN,
NATURVÅRDSVERKET, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN,
SKOGSSTYRELSEN OCH LÄNSSTYRELSENA

Bakgrund

Det finns många olika skyddszoner och skyddsavstånd som lantbrukaren ska hålla mot vattendrag och dike. Syftet med zonerna är också flera, att minska miljöpåverkan från växtskyddsmedel och växtnäringsämnen som sprids på fälten och att öka den biologiska mångfalden. Kraven på olika typer av zoner och avstånd varierar eftersom de tagits fram med olika syften och i olika sammanhang. Till exempel varierar det hur breda de måste vara och hur avstånden ska mätas.

Jordbruksverket har under vintern/våren 2016 fått många synpunkter på problemen med zonerna/avstånden. Synpunkter har kommit främst från olika rådgivare via Jordbruksverkets regionala personal på Växtskyddscentralerna. Även Växtskyddsrådet har uppmärksammat hur svårt det är för brukaren att tolka reglerna till exempel från vad man ska mäta sin zon. Detta har resulterat i ett arbete på Jordbruksverket med att kartlägga vad som gäller. Ett PM (infoblad) har tagits fram och stämts av med andra berörda myndigheter (Naturvårdsverket och KemI). Det kommer finnas på Jordbruksverkets webbplats.

Den här åtgärden har som mål att fortsätta det påbörjade arbetet med zoner och avstånd och undersöka utifrån ett helhetsperspektiv, om det går att förenkla och så långt det är möjligt, likrikta kraven som ställs på de olika zonerna och avstånden. Ett ytterligare mål är att förtydliga hur vi som myndigheter ska tolka kraven för att kunna förbättra tillsynsvägledning och rådgivning. Genom en enklare hantering för brukarna kan även en större miljönytta uppnås. Arbetet behöver också stämmas av mot det arbete som pågår med att definiera ekologiskt funktionella kantzoner vilket Jordbruksverket gör tillsammans med HaV.

Den exakta utformningen av projektet för att uppnå förenkling och en ökad miljönytta, samt tidsplan, tas fram tillsammans med samverkande myndigheter vid ett första möte i början av mars.

Därför behövs åtgärden

Lantbrukarna upplever de många olika reglerna som krångliga och det är därför lätt att göra fel. Åtgärden behövs alltså för att förenkla. Det har också skapats en rad olika kreativa lösningar för att komma runt kravet på skyddsavstånd för vissa växtskyddsmedel. Detta är inte en bra utveckling, varken ur miljösynpunkt eller ur tillsynssynpunkt. Oklarheterna kring hur reglerna ska tillämpas är en faktor i detta där en samsyn mellan myndigheterna behövs.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Jordbruksverket har gjort en kartläggning över alla zoner och avstånd som lantbrukaren kan behöva ta hänsyn till, se tabellen i separat dokument. Utifrån den görs en analys av problem och möjliga lösningar. En utgångspunkt i detta är att zonerna behöver vara väldefinierade och mätbara, men även funktionella dvs. ge en avsedd effekt. Här kan vi behöva kompromissa så en diskussion om vad som är viktigast behövs också. Krav i direktiv och andra regelverk behöver beaktas vid en genomgång av vad som kan förändras för att göra kraven mer likartade.

I korthet ska följande delar undersökas:

1. vilka problem som lantbrukarna i första hand upplever vid tillämpningen av regelverket för olika zoner
2. hur utformningen av kraven på olika zoner skulle kunna samordnas bättre till exempel vad gäller skötsel, vad som får odlas, hur man ska mäta, vilka vatten som omfattas. I detta ingår att beakta krav i direktiv och andra regelverk.
3. om det är möjligt att samordna bredden på zonerna
4. utifrån punkterna 2 och 3, ev. föreslå nya skrivningar för vissa zoner
5. hur en tolkning av kraven ska göras i praktiken och vid tillsyn

Effekt vi vill att åtgärden ska leda till

Målsättningen är att skapa enkla, funktionella och samordnade zoner samt skapa en samsyn mellan myndigheterna hur regelverk och villkor ska tolkas.

Genom att skapa enklare regler och öka förståelsen för de som finns kan vi förhoppningsvis öka mängden skydds zoner som anläggs samt att zonerna kan få en ökad miljönytta. En mer samordnad syn mellan myndigheterna vad gäller olika regler kopplat till avstånden och zonerna ger en enklare och mer rättssäker tillsyn.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

I första hand Giftfri miljö och Ingen övergödning men även Ett rikt odlingslandskap.

Tidsplan för genomförande

Åtgärden genomförs främst under 2017 men kan vid behov sträcka sig in på 2018 beroende på vilka behov av förändringar som projektet identifierar.

Strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald

JORDBRUKSVERKET I SAMVERKAN MED LÄNSSTYRELSENA,
NATURVÅRDSVERKET OCH RIKSANTIKVARIEÄMBETET.

Det här ska vi göra

För att nå längre i miljömålsarbetet behövs en strategi för hur vi ska arbeta med odlingslandskapets naturvärden. Samverkande myndigheter avser därför att ta fram en strategi för det framtida arbetet kring odlingslandskapets biologiska mångfald. Det här är ett pågående projektet mellan ovanstående myndigheter som Jordbruksverket tidigare drivit som en egeninitierad åtgärd.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet genomförs i två delar där vi (I) börjar med kunskapsinsamling och (II) tar fram en strategi. Kunskapssammanställning och analyser inom projektet genomförs främst med hjälp av Centrum för biologisk mångfald (CBM), Artdatabanken och Lunds universitet. Del två kommer att inkludera fler intressenter än de ingående myndigheterna. Vi vill utveckla en dialog med näringen, intresserade organisationer och andra berörda myndigheter kring utformningen av strategin.

Därför behövs åtgärden

Jordbruksverket har i flera utvärderingar av miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap konstaterat att det nuvarande arbetet och de nuvarande styrmedlen inte är tillräckliga för att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald. Trots omfattande miljöersättningar, hög andel skyddade områden (cirka 25 procent av gräsmarkerna är skyddade) och lagstiftning bryts inte den negativa trenden för odlingslandskapets arter och naturtyper. Nedläggning av jordbruk och igenväxning av det öppna landskapet innebär stora utmaningar, men även i områden med fortsatt jordbruk har den biologiska mångfalden minskat.

Samtidigt är det tydligt att avsiktliga (eller oavsiktliga) åtgärder ger positiva resultat. Flera groddjur har fått bättre bevarandestatus i takt med att allt fler våtmarker anläggs, nyanlagda sandblottor i Östergötland har gett mätbara positiva resultat på antalet sandlevande insekter och den tidigare svenska jordbrukspolitiken som innebär att stora arealer jordbruksmark lades i träda (omställning 90), medförde att odlingslandskapets fåglar upphörde att minska i antal. Detta visar att med rätt åtgärder går det att vända negativa trender även i större skala.

Arbetet med odlingslandskapets naturvärden har delvis präglats av avsaknad av helhetssyn och insikt om hur hävdhistoria, nutida förvaltning, biologisk mångfald och biologiskt kulturarv hänger samman. Vi bedömer att hela naturvårdsarbetet måste samordnas bättre så att det finns en gemensam långsiktig syn på vilka insatser som behövs, var de behövs och hur styrmedel bör utformas och fördelas för att ge bäst miljöeffekt och få acceptans hos lantbrukarna. Med en gemensam plan för arbetssätt, mål och insatser som näringen, politiken och naturvärden kan enas om,

är det utan tvivel möjligt att nå längre med att bevara odlingslandskapets biologiska mångfald än vad vi når i dag. Det är i det sammanhanget som vi bedömer att en samlad nationell strategi för det fortsatta arbetet behövs.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

En bättre situation för odlingslandskapets arter och naturtyper, vilket förbättrar möjligheten att nå flera miljö kvalitetsmål. En bättre samordning av och samsyn kring naturvårdsarbetet kan också ge en ökad långsiktighet i arbetet, vilket även det skulle gynna arter och naturtyper.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Tidsplan för genomförande

Arbetet påbörjas 2016 och avslutas 2017.

Förstudie för att kunna utveckla scenarier för utvecklingen av ett klimatvänligt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart jordbruk

NATURVÅRDSVERKET OCH JORDBRUKSVERKET I SAMVERKAN MED
KEMIKALIEINSPEKTIONEN, ENERGIMYNDIGHETEN OCH
LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

Vi (samverkansmyndigheter) behöver ta fram en förstudie för hur vi kan uppdatera och vidareutveckla scenarier för utvecklingen av ett klimatvänligt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart svenskt jordbruk till 2045.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Själva arbetet med framtidsscenario/scenarierna föreslår vi ska genomföras tillsammans med centrala aktörer i sektorn. Arbetet föreslår vi genomförs i två steg, se tidsplan nedan. Samverkansåtgärden avser det första steget, dvs. förstudien.

Därför behövs åtgärden

Jordbruksverket tog under 2012 fram rapporten ”Ett klimatvänligt jordbruk 2050”. (Rapport 2012:35). Rapporten användes i arbetet med att ta fram målscenarier och förslag till åtgärder för jordbrukssektorn i rapporten ”Underlag till en färdplan för ett Sverige utan klimatutsläpp 2050, NV Rapport 6537. Miljömålsberedningen använde dessa målscenarier som ett underlag för förslagen till etappmål 2030 och 2040 samt långsiktigt mål 2045. Utvecklingen i scenariot för jordbrukssektorn till 2050 justerades något av MMB eftersom befolkningsprognosen för Sverige har höjts sedan Jordbruksverket tog fram sitt scenario.

I Jordbruksverkets långsiktiga klimatscenario ingår ett begränsat antal åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser från produktion och konsumtion något. Dessutom genomförs vissa åtgärder som förstärker kolupptaget i mark i scenariot genom ökad kolinbindning samt koldioxideffekter genom att dikad organogen åkermark återförs till våtmark.

I Miljömålsberedningens betänkande framhålls att en osäkerhet i sammanhanget är bedömningen av hur omfattande självförsörjningsgraden för livsmedel kan komma att bli på sikt (i Jordbruksverkets scenario antas att den ligger kvar på dagens nivåer), och hur de framtida produktionssystemen inom jordbrukssektorn kan komma att utvecklas (i Jordbruksverkets scenario antas att produktionssystemen förändras som en följd av att efterfrågan på nötkött antas minska något, minskningen antas påverka importen av kött i samma omfattning som den inhemska produktionen).

Miljömålsberedningen gör i betänkandet bedömningen att den svenska jordbruksproduktionen både kan *öka i omfattning* och samtidigt vara såväl ekonomiskt som ekologiskt hållbar. Miljömålsberedningen vill alltså se en utveckling som skiljer sig när det gäller omfattningen av produktionen från den som antas äga rum i Jordbruksverkets tidigare scenario samtidigt som klimat- och andra miljöeffekter kan betraktas som ekologiskt hållbara.

Genom att det tas fram tydligare framtidsbilder för hur en sådan utveckling av jordbrukssektorn skulle kunna gå till och vilka insatser som kan krävas längs vägen ökar förutsättningarna för måluppfyllelse.

Att ta fram en sådan framtidsbild kan vara ett mycket omfattande arbete. Ett viktigt syfte med förstudien är att föreslå prioriteringar för arbetet samt specificera vilka aspekter som både är möjliga och lämpliga att inkludera.

De nya scenarierna för jordbrukssektorns utveckling bör också redovisa konsekvenser för energianvändningen i sektorn (inklusive arbetsmaskiner) samt hur förutsättningarna för bioenergiproduktion kan komma att utvecklas)

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Ytterst kan åtgärden bidra till att förbättra förutsättningarna för att det föreslagna klimatmålet för Sverige till 2045 kan nås på ett ekologiskt hållbart sätt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar till en rad miljö kvalitetsmål, med Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt odlingslandskap i fokus.

Tidsplan för genomförande

En förstudie med förslag på ett projektupplägg tas fram i ett första steg (inklusive avgränsningar). Förstudien ska genomföras under 2017.

Scenarierna (huvudstudien) föreslår vi utvecklas i en process där även centrala aktörer inom näringen (producenter, livsmedelsföretag och konsumenter) deltar i arbetet.

Utveckla ett mer inkluderande arbetssätt för samlad dialog mellan mindre intresseorganisationer och nationella myndigheter kopplat till miljömålen

SKOGSSTYRELSEN I SAMVERKAN NATURVÅRDSVERKET OCH
LÄNSSTYRELSERNA

Det här ska vi göra

Vi ska undersöka möjligheten till förbättrad och effektivare dialog mellan mindre intresseorganisationer. Det innefattar bland annat att genomföra en behovsanalys, belysa lämpliga arbetssätt inklusive verktyg/teknik samt föreslå ett myndighetsgemensamt förhållningssätt.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Det är lämpligt att genomföra workshops där även representanter från berörda intresseorganisationer deltar. Resultaten sammanställs i en rapport.

Därför behövs åtgärden

Det är en demokratifråga att även mindre organisationer (med begränsade resurser) ges förbättrade möjligheter att föra dialog med myndigheterna kring miljömålen.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

En förbättrad dialog med mindre intresseorganisationer kan medföra ett större engagemang för miljömålen och bidra till att fler åtgärder genomförs.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar i första hand till generationsmålet genom förbättrade förutsättningar att uppnå miljömålen.

Tidplan för genomförande

Åtgärden genomförs under 2017.

Klassning av isälvsavlagringar som värdefulla natur- eller kulturmiljöer

SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING (SGU) I SAMVERKAN MED
NATURVÅRDSVERKET, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN,
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET, SKOGSSTYRELSEN OCH LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

Specificera kriterier för vad som kan anses vara värdefulla natur- eller kulturmiljöer vad gäller isälvsavlagringar som preciseras i miljömålet Grundvatten av god kvalitet. Testa kriterierna för att ta fram en mall/underlag inför prioriteringar och avvägningar mellan olika intressen.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Sammanställa och utvärdera befintlig information om isälvsavlagringars natur- eller kulturvärde. Som underlag ingår bl.a. de grusinventeringar som gjorts, naturvårdens och kulturmiljövårdens riksintressen samt regionala natur- och kulturvårdsplaner. Utveckla bilden och förståelsen av landskapets mångfald ytterligare med hjälp av Lantmäteriets höjdmödel. Klassificera isälvsavlagringarna inom utvald region utifrån föreslagna kriterier och reviderade kunskapsunderlag. Resultatet sammanställs och utvärderas och tillgängliggörs som digitalt planeringsunderlag.

Därför behövs åtgärden

Beslut om eventuell exploatering ska tas på så goda grunder som möjligt, med medvetna och kunskapsbaserade prioriteringar mellan olika motstående intressen. I vissa regionala tillväxtområden råder fortfarande hög efterfrågan på naturgrus för användningsområden där ersättningsmaterial i form av krossberg inte bedöms finnas ännu. Behovet av en tydlig värdeklassning är därför stort.

Moderna och tillgängliga kunskapsunderlag är viktiga, liksom vägledning om hur man bör beakta olika natur- och kulturvärden kopplade bl.a. till naturgrusavlagringar. Detta behövs för att förhindra utarmning och förlust av värdefulla naturgrusavlagringar i landet. Därför finns idag ett behov att göra den naturvärdesbedömningen med ett helhetsperspektiv, samtidigt som det också finns behov av en större analys av geologiska bildningar som bärare av andra värden.

Effekt i miljön som vi vill att åtgärden ska leda till

Att värdefulla natur- eller kulturmiljöer kopplade till isälvsavlagringar är kända och sparas. Dessa bidrar till olika typer av ekosystemtjänster, grön infrastruktur, kulturmiljövårdens mål liksom landskapskonventionen.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Grundvatten av god kvalitet, preciseringen ”Bevarande av naturgrusavlagringar”.
Preciseringen stöder också etappmålet ”Betydelsen av den biologiska mångfalden

och värdet av ekosystemtjänster”. Åtgärden bedöms kunna bidra även till andra miljömål där värdefulla natur- och kulturmiljöer nämns.

Tidplan för genomförande
2017–2019.

Havs- och vattenförvaltning

Nio åtgärder ingår sedan tidigare i temat Havs- och vattenförvaltning. Myndigheterna kommer därtill starta nationellt gemensam planering för genomförande av vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram.

Kust- och havsmiljön är starkt påverkad av fiske, marint skräp och exploatering av känsliga miljöer. I sjöar och vattendrag utgör fysisk påverkan ett stort problem och orsakar brist på naturlig vattendynamik och fria vandringsvägar. Övergödning, försurning och miljögifter utgör generella problem för våra vattenmiljöer. Belastningarna ger negativa konsekvenser för människor och ekosystem.

En hållbar havs- och vattenförvaltning innebär att ekosystemtjänster och vattenresurser beaktas i fysisk planering, mark- och vattenanvändning och i brukande av naturresurser. Behovet av åtgärder är stort, inte minst för att komma tillrätta med kemisk och fysisk påverkan som skett under det förra seklet.

God havsmiljö är ett av regeringens prioriterade områden. Genomförande av vattenförvaltningens åtgärdsprogram, i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten och havsmiljödirektiv, är av stor betydelse för att nå de vattenanknutna miljökvalitetsmålen. Insatserna för att förbättra tillståndet i vattenmiljöer ger effekt men arbetet går långsamt. Miljömålsrådets myndigheter avser att samverka där det krävs gemensam planering och samsyn i prioriteringar för att öka takten. Därutöver genomför respektive myndighet flera andra insatser för miljömålen, i samverkan med olika myndigheter, kommuner, bransch- och intresseorganisationer.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser och främst miljökvalitetsmålen *Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans och levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, samt Ett rikt växt- och djurliv.*

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram. En samordnad plan har tagits fram med de berörda myndigheterna. En gemensam beredningsgrupp har bildats där de åtgärder som behöver samplaneras identifieras. Arbetet samordnas också med vattenförvaltningens åtgärdsprogram. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden. En handlingsplan har tagits fram för att nå etappmålet om tio procent skydd av havsmiljön till år 2020. I handlingsplanen har bland annat behovet av mål för ekologisk representativitet och funktionalitet för olika havsområdet identifierats. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)

- Bevarande och skydd av källmiljöer. En arbetsgrupp har skapats. Arbetet inriktas främst på parametrar för insamling av fältinformation, datalagring av källinformation och hur informations-spridning och skydd av källor kan förbättras. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning.)
- Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften. Under 2016 har en aktivitetsplan tagits fram där berörda myndigheter har bjudits in att delta i arbetet. Även arbetet med metoder för bland annat prioritering och avvägning har fortsatt. (Se Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning.)
- Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Samverkan sker i ett flerårigt projekt. Under 2016 har projektet fokuserat på att beskriva och utvärdera åtgärder som behövs i vattendrag där fysiska förändringar gör det omöjligt att nå upp till god ekologisk status. Fältstudier har genomförts för att belysa bland annat effekterna av sådana åtgärder. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)
- Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten. Samarbetet med Havs- och vattenmyndigheten kring havsplaneringen har fortsatt. Bland annat har samråd hållits om havsplaneringens inriktning på och avgränsning av hanteringen av den marina kulturmiljön. (Se Riksantikvarieämbetets årsredovisning.)
- Kostnadseffektivare vattenskydd. Samverkansyta finns och används, flera möten och workshoppar har genomförts med deltagare från samverkansgruppen. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten – nationell samverkan. Två nätverksmöten i det nationella nätverket har hållits. Arbetet har fokuserat på föroreningssituationen i Sverige, uppdatering av hälsorisker och möjligheter till sanering. Ett myndighetsnätverk inom området har också haft sex möten under 2016. (Se Livsmedelsverkets årsredovisning.)
- Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester. Arbete med att ta fram riktlinjer, rekommendationer eller eventuellt en föreskrift är påbörjat. En konferens och workshop har genomförts för att diskutera de viktigaste hindren, lösningarna och aktörerna för att minska den negativa påverkan från båtbottenfärger. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

En nationellt gemensam planering för genomförande av vattenförvaltningsförordningens åtgärdsprogram

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET, BOVERKET, JORDBRUKSVERKET, SKOGSSTYRELSEN, SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING, KEMIKALIEINSPEKTIONEN, TRAFIKVERKET OCH LÄNSSTYRELSENA.

Det här ska vi göra

EU:s ramdirektiv för vatten har implementerats genom 5 kap miljöbalken och förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Ett åtgärdsprogram ska genomföras om det behövs för att nå God kemisk status och God ekologisk status/potential. Myndigheterna är förelagda av riksdagen enligt 5 kap 8 § miljöbalken att genomföra åtgärderna. Myndigheter och kommuner ska vidta de åtgärder som behövs för att nå miljö kvalitetsnormerna inom sina respektive ansvarsområden. Vattenmyndigheten har fastställt åtgärdsprogrammet för vattenmiljön efter samråd med myndigheter, kommuner, organisationer och allmänhet och regeringens prövning. Åtgärdsprogrammet består av 57 åtgärder som ska genomföras under perioden 2017-2018. Genom att ta fram en gemensam planering mellan myndigheterna underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar.

Så här ska vi genomföra åtgärden

En gemensam beredningsgrupp med berörda myndigheter bildas där Havs- och vattenmyndigheten är sammankallande. Genom en analys av åtgärdsprogrammet identifieras de åtgärder som behöver samplaneras.

Därför behövs åtgärden

De största problemen för att nå miljömålen för grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten är väl beskrivna sedan många år inom miljömålsarbetet och inom vattenförvaltningen. Många problem har åtgärdats men mer behöver åtgärdas för att uppnå miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna. I Åtgärdsprogrammet anges vissa specifika åtgärder som behövs för att uppnå målen. Varje åtgärd är ofta beroende i tid och rum utav hur andra myndigheter genomför sina åtgärder samt att många åtgärder ska genomföras i samråd med andra.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden ska leda till att åtgärdsprogrammet genomförs i en planerad takt, vilket i förlängning ska leda till att miljö kvalitetsmålet och miljö kvalitetsnormerna på sikt uppnås. Planeringsprocessen mellan myndigheterna ökar tids- och sakutbytet, och därmed genomförandeeffektiviteten.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt växt och djurliv, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö.

Tidsplan för genomförande

Den gemensamma planeringen för åtgärdsprogrammet bör tas fram under 2017. Under följande år, 2018-2019 följs arbetet upp löpande, och omprioriteringar kan successivt göras.

Stärk förutsättningarna hantera målkonflikter och att beakta kulturmiljöer i planering och prövning av vattenvårdsåtgärder

RIKSANTIKVARIEÄMBETET I SAMVERKAN MED HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, NATURVÅRDSVERKET OCH EFTER SAMRÅD MED LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

a) Gemensamt arbeta fram en övergripande vägledning som kan fungera som ett stöd till länsstyrelserna, bland annat i fråga vilka krav som bör ställas på samråds- och beslutsunderlag så att de ger stöd för väl avvägda vattendomar. Under 2017 avser RAÄ att utarbeta ett förslag till prioriteringskriterier för kulturmiljöer vid vattendrag samt ett förslag till vägledning för beskrivning av kulturmiljöer vid vattendrag inför planering och tillståndsansökan.

b) Klarlägga möjligheter till samfinansieringen av kunskapsunderlag samt ge riktlinjer hur underlagen kan indexeras och göras nationellt sökbara.

Därför behövs åtgärderna

a) I en nyligen genomförd utvärdering³ noterade RAÄ att det kan finnas brister i de samråds- och beslutsunderlag som tas fram när det gäller redogörelsen av påverkan av vattenverksamhet på kulturmiljöer. Konsekvenserna av detta är att kulturmiljöaspekterna kommer i skymundan och att det blir svårare att väga av konflikter mellan preciseringar om kulturmiljöer och andra preciseringar och mål. Kulturmiljöer riskerar att tas bort oreflekterat utan prövning av alternativa åtgärder som kan förena kulturmiljöintresset med andra intressen. Det finns behov av nationella stöddokument som länsstyrelser, verksamhetsutövare och berörda ideella organisationer på kulturmiljöområdet kan relatera till i samband med vattenförvaltning och tillsyn.

³ Rapport från Riksantikvarieämbetet. Kulturmiljöer vid vattendrag. Framgångsfaktorer och problem för att beakta kulturmiljöer i anslutning till vattenvårdsåtgärder. <http://kulturarvsdata.se/raa/samla/html/9862>

b) Om förutsättningarna för att beakta kulturmiljöer ska vara goda behövs kunskapsunderlag för kulturmiljöer i vattendrag där åtgärder planeras i syfte att nå uppsatta miljö kvalitetsnormer. De centrala myndigheterna behöver klarlägga och lämna besked till länsstyrelsen hur olika statliga anslag, exempelvis anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård och anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö m.fl., kan användas för att samfinansiera kunskapsunderlag och åtgärder till följd av vattenverksamhet. Kunskapsunderlagen behöver vidare göras nationellt sökbara och möjliga att sammanställa i översikter.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Stärkta möjligheter att tillgodose målsättningar för både vattenkvaliteten och prioriterade kulturmiljöer i planering, prövning och genomförande av vattenverksamheter genom:

- a) utökat stöd till länsstyrelserna i att väga av olika intressen och undvika målkonflikter samt
- b) tydlighet i finansiering av och bättre tillgänglighet till framtagna kunskapsunderlag.

Åtgärderna bidrar till dessa miljömål

Levande sjöar och vattendrag.

Tidsplan för genomförande

RAÄ, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket genomför åtgärden i samverkan under 2017 och efter samråd med länsstyrelserna.

Samverkan kring toalettavfall från fritidsbåtar, på land och i vattnet

TRANSPORTSTYRELSEN OCH NATURVÅRDSVERKET

Det här ska vi göra

Vi genomför en förstudie i syfte att utreda hur problematiken och regelverken ser ut samt vilka aktörer som är berörda och på vilket sätt de berörs,

Så här ska vi genomföra åtgärden

Transportstyrelsen och Naturvårdsverket planerar arbetet under 2017, och berörda myndigheter samt andra aktörer kommer bjudas in till att delta i en ettårig förstudie under 2018.

Därför behövs åtgärden

Syftet är att det ska bli tydligt var ansvaret för toalettavfall från fritidsbåtar ligger samt att undersöka olika alternativ för att minska den negativa påverkan från detta både på land och i vatten.

Den 1 april 2015 blev det förbjudet att släppa ut toalettavfall i vattnet från fritidsbåtar (TSFS 2015:10), vilket har gjort att fritidsbåtshamnarnas skyldighet att bygga ut mottagningsanordningar för detta avfall har ökat (SJÖFS 2001:13). Landbaserade toaletter omfattas i dag inte av definitionen av mottagnings-anordningar varför det bl.a. finns ett stort behov av att undersöka olika alternativ för att öka tillgängligheten. Enligt Båtlivsundersökningen 2015 finns det ca 756 500 sjödugliga fritidsbåtar i Sverige, varav endast ca 11 % har en båttoalett. De flesta fritidsbåtar saknar alltså båttoalett och för dessa finns ett stort behov av att hitta lösningar för att motverka att deras avfall hamnar i vattnet och bidrar till övergödning och smittspridning.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Målet med åtgärden är att genom att inleda samverkan inom området minska utsläppen av toalettavfall både på land och i vatten.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag och God bebyggd miljö.

Tidplan för genomförande

2017-2018. Förstudien färdig i slutet av 2018.

Hållbar stadsutveckling

I temat Hållbar stadsutveckling kommer myndigheterna utöka sin samverkan från åtta till tio åtgärder. De tillkommande åtgärderna handlar om framtidsscenarioer för effekter på utsläppen av klimat- och luftföroreningar av utvecklingen inom byggsektorn i Sverige, samt gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer.

Sveriges befolkning har det senaste året ökat kraftigt i och med att många människor på flykt har kommit hit. Som en följd ökar nu trycket på våra städer och inte minst behovet av nya bostäder i en redan ansträngd bostadsmarknad markant. Våra större tätorter växer och blir tätare, vilket medför utmaningar kring, luftkvalitet, ljudmiljöer, dagsljus och grönytor. Det är en utmaning för lokala och regionala beslutsfattare att väga olika samhällsmål mot varandra.

Den fysiska planeringen med kommunala översiktsplaner och detaljplaner, regionala utvecklingsprogram samt nationella och regionala transportplaner har stor potential att bidra till att nå de nationella miljömålen. Det finns dock brister i användningen av miljöbedömningar och miljökonsekvensbedömningar för planer och program. Insatser behövs även för att förbättra inomhusmiljöer och byggnaders miljöpåverkan i ett livscykelperspektiv.

Regeringen uppskattar att minst 700 000 nya bostäder behövs till år 2025. Kommuner och landsting kan söka stöd för att utveckla kollektivtrafik och främja hållbara stadsmiljöer. Frågor rörande hållbara städer är centrala uppgifter för flera av Miljömålsrådets myndigheter, bland annat inom ramen för plattformen för hållbar stadsutveckling. Boverket lämnade i december 2014 förslag till en strategi för God bebyggd miljö⁴.

Åtgärderna rör flera av generationsmållets strecksatser och främst miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Strålsäker miljö, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Plattformen för hållbar stadsutveckling. Uppdraget startade 2014 och ökad samverkan är ett av syftena med uppdraget. Under 2016 har plattformen kraftsamlat kring bostadsfrågan och skapat möjligheter till dialog och kunskapsutbyte. (Se Boverkets årsredovisning.)
- Stadsmiljöavtal 2.0. Stadsmiljöavtalen ska främja hållbara stadsmiljöer. I uppdraget *Stadsmiljöavtal 2.0* vidareutvecklas stödet med sikte på att finnas kvar i en utvecklad form efter 2018. (Se Boverkets årsredovisning.)

⁴ Boverket. 2014. *Förslag till strategi för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö*. Regeringsuppdrag, rapport 2014:32

- Barns och ungas miljöer - nationell samordning. Nationell samordning av myndigheternas arbete med barns och ungas miljöer har genomförts. (Se Boverkets årsredovisning.)
- Utveckla upphandlingskriterier för inomhusmiljöer där barn kan bli exponerade för farliga kemikalier. En aktivitetsplan för att utveckla nya kriterier och vägledning har tagits fram tillsammans med samverkande myndigheter. (Se Kemikalieinspektionens årsredovisning.)
- Nationell tillsynsvägledning för UV-skyddade utemiljöer. Åtgärdsarbetet har under 2016 inletts med att försöka bena ut olika myndigheters ansvarsområden. SSM har deltagit i Boverkets samverkansåtgärd *Barns och ungas miljöer*, som en inledning på det arbete som senare kan mynna ut i en vägledning för UV-skyddade utemiljöer. (Se Strålsäkerhetsmyndighetens årsredovisning.)
- Storstadsutveckling – behov av undermarksplanering. En arbetsgrupp har etablerats och en intressentanalys har utförts under 2016. En förstudie har också påbörjats med redovisning i mars 2017. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning.)
- Jordbruksmarkens värden. Ett projekt är påbörjat under 2016 med målet att jordbruksmark inte ska användas för byggnation, hus och vägar i strid med miljöbalken. Bland annat ska det ske genom att underlätta kommunernas arbete med värdering och hantering av jordbruksmark i planprocessen. Projektet fortsätter under 2017. (Se Jordbruksverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

Hälsa som drivkraft i miljömålsarbetet och för hållbar utveckling

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED LÄNSSTYRELSENA, SKOGSSTYRELSEN, NATURVÅRDSVERKET, SGU, ENERGIMYNDIGHETEN, KEMIKALIEINSPEKTIONEN, TRAFIKVERKET, BOVERKET, LIVSMEDELSVERKET OCH STRÅLSÄKERHETSMYNDIGHETEN

Det här ska vi göra

Inom ramen för denna samverkansåtgärd kommer vi att skapa en myndighetsgemensam plattform för att diskutera kopplingen mellan folkhälsofrågor och miljöfrågor: hur folkhälsa kan nyttjas som drivkraft i miljömålsarbetet och i arbetet mot en hållbar utveckling, och hur ett effektivt miljömålsarbete kan ha positiva effekter på folkhälsan.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Initialt samlas ingående myndigheter för att diskutera hur ett samarbete kan se ut och vilka behov och intressen som finns. Samarbetet förväntas leda till en plan för fortsatt arbete med mer konkreta åtgärder. En lämplig åtgärd kan vara att ordna ett seminarium som kopplar ihop folkhälsofrågor och miljöfrågor. Detta skulle eventuellt kunna ske inom ramen för ”Mötesplats social hållbarhet” som drivs gemensamt av SKL och Folkhälsomyndigheten.

Därför behövs åtgärden

Myndighetssamverkan ger utrymme för flera perspektiv kring hur miljömålsarbetet kan nyttja hälsa och folkhälsa som drivkraft. Samverkan kring dessa frågor är även nödvändigt för att miljömålsarbetet mot en hållbar utveckling ska bidra till jämlikhet i hälsa.

Vad syftar åtgärden till

Syftet är i första hand att samla myndigheter i ett gemensamt forum för att skapa en plattform för diskussion.

Varför är åtgärden angelägen

En god hälsa är en förutsättning för och ett nödvändigt utfall av en hållbar samhällsutveckling. Samtliga miljö kvalitetsmål har någon koppling till hälsa, antingen på individnivå eller på samhällsnivå, eller både och. Åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålen har således även en inverkan på vår hälsa. Individens värnande om den egna hälsan, samt samhällets värnande om befolkningens hälsa kan därför utgöra starka drivkrafter för att föra miljöarbetet framåt. Exempel kan vara miljöer som ger utrymme för fysisk aktivitet och friluftsliv, som är fria från buller, föroreningar och allergiframkallande ämnen samt en samhälls- och stadsplanering som är säker och samtidigt ger förutsättningar att skapa goda vanor tidigt i livet. Samtidigt

är ett folkhälsoperspektiv i åtgärdsarbetet en nödvändighet för att säkerställa jämlikhet i hälsa för hela befolkningen då miljöfaktorer som till exempel luftföroreningar och buller kan ha olika effekt för olika socioekonomiska grupper i befolkningen⁵.

Vilket problem syftar den till att lösa

Många av dagens miljöproblem har kostnader för samhället kopplat till hälsa som ligger långt fram i tiden. Genom att synliggöra dessa kostnader kan incitament skapas för att påskynda arbetet mot att nå miljö kvalitetsmålen.

Vad avser myndigheterna ska hända utifrån åtgärden

Myndigheterna avser initialt att skapa ett forum för diskussion och utbyte av idéer.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Åtgärden i form av ett forum för samverkan förväntas inte ha någon direkt effekt i miljön. Däremot förväntas forumets mål med ett folkhälsoperspektiv ha en katalyserande effekt på åtgärdsarbetet för miljömålen och kan bidra till positiva miljöeffekter relaterade till bl.a. transport- och kostvanor, konsumtionsmönster, biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar i synnerhet till Generationsmålet's strecksats om hälsa, men även övriga strecksatser samt de flesta miljö kvalitetsmålen.

Tidsplan för genomförande

2017 därefter ställningstagande för fortsatt arbete.

Förstudie för att kunna utveckla framtidsscenarier för effekter på utsläppen av klimat- och luftföroreningar av utvecklingen inom byggsektorn i Sverige

NATURVÅRDSVERKET OCH BOVERKET I SAMVERKAN MED
ENERGIMYNDIGHETEN OCH LÄNSSTYRELSENA.

Det här ska vi göra

Vi (samverkansmyndigheter) behöver ta fram en förstudie för att kunna utveckla scenarier för effekter på utsläppen av växthusgaser och luftföroreningar på grund av utvecklingen i byggsektorn. Själva arbetet med framtidsscenarioet/scenarierna föreslår vi ska genomföras tillsammans med centrala aktörer i sektorn.

⁵ SOU 2016:55. Det handlar om jämlik hälsa – utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete. Delbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet föreslår vi genomförs i två steg, se tidsplan nedan. Samverkansåtgärden avser det första steget, det vill säga förstudien.

Därför behövs åtgärden

Regeringen har uttalat som mål att det fram till 2020 bör byggas minst 250 000 bostäder i landet⁶. Boverket har bedömt att det under en tio-årsperiod (2015-2025) behöver byggas minst 700 000 bostäder. Det är ett bostadsbyggande i en takt som landet inte sett sedan 1970-talet när det s.k. miljonprogrammet byggdes ut. Bostadsbyggandet har också tagit fart under det allra senaste året, framförallt i landets tillväxtregioner, men takten är fortfarande inte tillräcklig i förhållande till det bedömda behovet enligt Boverkets bedömningar.

De direkta utsläppen från bostäder och lokaler står för en liten del av de samlade utsläppen i landet (ca 2 procent). Den samlade energianvändningen är av större betydelse. När man studerar bostäder och byggande i ett bredare perspektiv visar det sig att utsläppen från produktionsfasen också kan vara betydande. Det gäller främst utsläppen från arbetsmaskiner, godstransporter och utsläpp från produktion av material. Enligt en beräkning stod bygg- och fastighetssektorn för utsläpp motsvarande ca 18 procent av Sveriges totala utsläpp år 2013⁷. Ytterligare en aspekt på byggandet är vilken strukturell effekt på till exempel behovet av ytterligare transporter som den bidrar till. Innebär den nu pågående byggboomen en ökad förtätning eller en ökad utglesning av bebyggelsen i landet?

De tidigare målsценарier som Miljömålsberedningen använt sig av tar inte hänsyn till möjliga effekter av den nu pågående snabba byggnationen i landet.

Det behöver tas fram nya scenarier som beräknar effekter på utsläppen (av växthusgaser och luftföroreningar) och på energianvändningen av landet på grund av den omfattande nybyggnation (med tillhörande infrastruktur) vi nu ser framför oss. Scenarierna bör ta sin utgångspunkt i Boverkets behovsanalys till 2025 samt den ökade nybyggnation som kan vara realistisk till 2020.

Beräkningen bör ha ett brett systemperspektiv (LCA) men samtidigt även redovisa den andel av utsläppsökningar (och ökad energianvändning) som kan komma att ske i Sverige som följd av den ökade byggnationen. De nya scenarierna jämförs med den tidigare antagna utvecklingen i berörda sektorer i de målsценарier som användes av MMB. I arbetet med de nya scenarierna ingår även en analys av vilka åtgärder som kan krävas för att utsläppen ska kunna begränsas trots den uppsab-

⁶ Boverket menar att målet snarare behöver vara drygt 400 000 nya lägenheter.

⁷ Ärlig uppföljning av miljömålen Naturvårdsverket 2016

bade tillväxten i sektorn. Varken Boverket eller Energimyndigheten har gjort någon sådan analys i nuläget⁸.

Dessutom bör även en analys göras av vilken strukturell effekt byggboomen sammantaget kan komma att få. Leder de påbörjade och planerade byggprojekten till en ökad förtätning av bebyggelsen i landet eller till en ökad utglesning? Hur stor del av de nu planerade byggprojekten bedöms komma att ges en bra kollektivtrafikförsörjning? Hur mycket byggs sammantaget i så kallade stationsnära lägen? Hur stor del gör inte det? Boverket följer enligt uppgift inte upp utvecklingen på detta sätt i dagsläget.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Ytterst kan åtgärden bidra till att förbättra förutsättningarna för att de föreslagna etappmålen till 2030 och 2040 samt det föreslagna klimatmålet för Sverige till 2045 kan nås på ett ekologiskt hållbart sätt.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar till en rad miljö kvalitetsmål, med Begränsad klimatpåverkan och En God Bebyggd Miljö i fokus.

Tidsplan för genomförande

En förstudie med förslag på ett projektupplägg tas fram i ett första steg (inklusive avgränsningar) under våren 2017. Scenarierna (huvudstudien) bör utvecklas i en process där även centrala aktörer inom sektorn deltar i arbetet.

Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer

DEN NATIONELLA BULLERSAMORDNINGEN: NATURVÅRDSVERKET,
BOVERKET, FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, TRAFIKVERKET
TRANSPORTSTYRELSEN OCH LÄNSSTYRELSENA

Det här ska vi göra

Ta fram en myndighetsgemensam strategi inom den nationella bullersamordningen för att stödja ett proaktivt arbete med goda ljudmiljöer i den bebyggda miljön och skapa samsyn och en gemensam riktning för myndigheternas arbete med buller. Fokus ligger på långsiktigt arbete och att frågan om goda ljudmiljöer ska få en mer framträdande roll i planering och byggandet av det hållbara samhället, samt tidigare och på ett tydligare sätt bli en del i planeringsprocesser.

⁸ I arbetet med det senaste långsiktscenariot har Energimyndigheten delvis tagit viss hänsyn till den uppsnabbade byggtakten.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet med framtagande av strategin inklusive planering, genomförande och förankring drivs av styrgruppen för den nationella bullersamordningen.

Därför behövs åtgärden

Trots bullerskyddsåtgärder ökar antalet bullerutsatta personer. Det är alltjämt ökat trafikarbete, ökad inflyttning till städerna och ökat byggande av bostäder i bullerutsatta miljöer som är de främsta bidragande orsakerna till ökningen. Åtgärder som görs inom ramen för tillsyn, tillståndsprövningar och som en del i verksamhetsutövers egenkontroll är viktiga men inte i sig tillräckliga för att vända den rådande utvecklingen och nå en god bebyggd miljö. Åtgärder behöver genomföras på många plan och goda ljudmiljöer få ett mer självklart fokus i bebyggelse- och annan planering, liksom i myndigheternas och samhällets gemensamma strävan efter en god bebyggd miljö. Det långsiktiga målet med den nationella bullersamordningen är ”att utpekade myndigheter och övriga aktörer genom samordningen ska ha bidragit till att skapa bättre ljudmiljöer i samhället” och den gemensamma strategin bidrar till att ge positiv energi och en gemensam inriktning för det arbetet.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Att utvecklingen vänder avseende mängd/andel boende exponerade för buller, så den på sikt minskar istället för att öka. Fler boende- och andra vistelsemiljöer präglas av en god ljudmiljö.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

God bebyggd miljö, samt bättre folkhälsa.

Tidsplan för genomförande

Framtagande och beslut om strategin görs under 2017.

Hållbara transporter

Inom temat Hållbara transporter startade myndigheterna förra året samverkan kring sex åtgärder. Samverkan utökas nu kring tre åtgärder som handlar om flygbuller i fjällen, cykling, samt transportplanering.

Det svenska transportsystemet är i dagsläget starkt beroende av fossila bränslen och inrikes transporter svarar för nästan en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Förutom klimatpåverkan skapar transporter problem kopplat till luftkvalitet, försurning, övergödning, buller och barriärer för människor och djur. För att bygga upp ett långsiktigt hållbart transportsystem måste vi ändra vårt beteende och samhällsplanera smartare.

Klimatomställning, minskade utsläpp och övergång till förnybar energi hör till regeringens prioriterade frågor. Initiativ för att främja kollektivtrafik och utfasning av fossila drivmedel har tagits. Bland insatserna finns klimatklivet – program för lokala klimatinvesteringar, stadsmiljöavtal för statlig medfinansiering till lokala och regionala investeringar i kollektivtrafik i tätort, satsning på resfria möten i myndigheter, samt energiomställning i transportsektorn. Flera av Miljömålsrådets myndigheter bedriver omfattande arbete för att förbättra transporternas miljömässiga hållbarhet. Det sker i ordinarie verksamhet och inom ramen för särskilda regeringsuppdrag, inte minst Energimyndighetens samordningsuppdrag att ta fram en strategi för omställning till fossilfri transportsektor (SOFT)⁹.

Åtgärderna rör flera av generationsmåletts strecksatser och bland miljö kvalitetsmålen främst *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, God bebyggd miljö* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Fossilfria och hållbara transporter. Energimyndigheten samordnar arbetet med omställning till fossilfrihet inom RU. I uppdraget ingår bland annat att ta fram en strategisk plan för arbetet och att föra dialog med relevanta aktörer. (Se Energimyndighetens årsredovisning.)
- Moderna bromsblock – plan för konvertering av bromsblock på befintliga godsvagnar, del 1 förstudie. En förstudie om moderna bromsblock är påbörjad. Konsekvenserna av en konvertering till bromsblock som ger mindre buller har börjat utredas. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)
- Minskade koldioxidutsläpp från flygresor. Vi har utrett möjligheten för myndigheterna att, inom ramen för sitt miljöledningsarbete, ansluta sig till Fly Green Fund. Fly Green Fund är en stiftelse som verkar för att öka efterfrågan

⁹ <http://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/fossilfria-transporter/nationell-strategi-for-att-stalla-om-till-en-fossilfri-transportsektor/>

och volymen på biobränsle för flyget. Målet med åtgärden är att minska koldioxidutsläppen från statens flygresor. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)

- Metodik för samhällsekonomisk analys av regleringar. Transportstyrelsen har arbetat med att ta fram en metodik som ska förbättra möjligheten att kunna avgöra hur en regel bör utformas för att ge avsedd effekt. En rapport om konsekvensutredningar har tagits fram som presenterar förslag på inriktning av det fortsatta arbetet. (Se Transportstyrelsens årsredovisning.)
- Färre nya exponerade för buller och luftföroreningar. Planerat expertseminarium har inte genomförts. Mål och strategidiskussion initierad i styrgrupp för nationella bullersamordningen och i dialogmöte med generaldirektörer från samverkande myndigheter. Arbetet framöver ingår i *Gemensam strategi för arbete med goda ljudmiljöer*. (Se Trafikverkets årsredovisning.)
- Minskad andel dubbade däck i tätort. Ett första möte har genomförts och ett andra har planerats. (Se Trafikverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

Transportplanering 2.0

TRAFIKVERKET I SAMVERKAN MED BOVERKET, NATURVÅRDSVERKET, ENERGIMYNDIGHETEN, HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN, LÄNSSTYRELSERNA, RIKSANTIKVARIEÄMBETET, SKOGSSTYRELSEN (I STEG 2 KAN MYNDIGHETER TILLKOMMA ELLER VÄLJA ATT EJ FORTSÄTTA ATT DELTA)

Det här ska vi göra

Mejsla fram förslag till bärande principer i morgondagens transportplanering. En planeringsmodell som bättre klarar att hantera hållbarhetsutmaningar i tidiga skeden i processen.

Så här ska åtgärden genomföras

Steg 1 i samarbetet är att identifiera nuvarande planeringsmodells styrkor och brister med avseende på hantering av hållbarhetsutmaningarna. Detta görs lämpligen i samband med att den 2017 genomförda åtgärdsplaneringen avslutats och utvärderas. Detta beräknas ske under senare halvan detta år.

Steg 2 som föreslås inledas 2018 handlar om att ta fram förslag till i vilka avseenden planeringsprocessen bör förändras och hur det bör gå till. Innan steg 2 inleds presenteras förslag till en mer detaljerad åtgärdsbeskrivning rådet för beslut.

Därför behövs åtgärden

Transportsystemet påverkar flertalet miljömål och en mängd andra samhällsmål antingen genom infrastrukturen i sig eller trafiken på denna. FN har tagit fram mål för hållbarhet där ytterligare ”mjuka värden” lyfts fram och målsätts.

Planering av transportsystemet är av tradition en planering med fokus på infrastrukturen och har lång planeringshorisont. Dagens planeringsprocess har ungefär 12 års planeringshorisont med en 4-årig rullande revidering. Detta är naturligt och sunt då stora investeringar i infrastruktur som väg och järnväg har lång livslängd och lång genomförandetid, men samtidigt finns uppenbar risk att planerade åtgärder inte fullt ut speglar nya och framtida utmaningar nog väl utan presenterar nya lösningar på dagensproblem. Transportplanen omfattar dessutom även mindre investeringar och infrastrukturens drift och underhåll vilka har betydligt kortare ledtider.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Samtliga men främst Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, samt God bebyggd miljö. Även andra samhällsmål berörs i hög grad.

Flygbuller i fjällen

TRANSPORTSTYRELSEN I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET OCH LÄNSSTYRELSERNA

Det här ska vi göra

Utreda om buller från luftfarten i svensk fjällmiljö fortfarande kan anses vara försumbart, genom att göra en jämförelse med utredningen om buller från luftfarten som genomfördes 2007.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Samverka med berörda myndigheter för att få in ett kunskapsunderlag som kan ligga till grund för eventuella beslut om åtgärder.

Därför behövs åtgärden

En precisering av miljömålet Storslagen fjällmiljö säger: *Fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.* Utveckling av målbild för denna precisering anges i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag från 2014 "Förslag till en strategi för miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö": *"Friluftslivet har fortsatt god tillgång till olika typer av bullerfria miljöer i fjällandskapet. Buller i fjällen från motordrivna fordon i terräng har minskat och buller från luftfartyg i fjällen är fortsatt försumbar.*

Utredningen 2007 om buller från luftfarten i fjällmiljö visade att bullernivåerna då var låga, men det behövs en rutin för att systematiskt följa upp huruvida buller från luftfartyg i fjällen fortsatt är försumbar.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Säkerställa att buller från luftfarten inte ökar i den svenska fjällmiljön.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Storslagen fjällmiljö

Tidsplan för genomförande

2017-2018.

Samverkan om cykling

TRAFIKVERKET I SAMVERKAN MED TRANSPORTSTYRELSEN, NATURVÅRDSVERKET, BOVERKET, ENERGIMYNDIGHETEN, FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, KONSUMENTVERKET OCH LÄNSSTYRELSERNA

Det här ska vi göra

Steg 1. Utifrån vad som står om cykling i transportpolitisk proposition, regeringens cykelstrategi och inte minst de uppdrag som delas ut till myndigheterna i dessa

sammanhang, identifiera insatser som förutsätter myndighetssamverkan för ett effektivt genomförande. Samt att utifrån detta mejsla fram de insatser som är speciellt ägnade för att hanteras inom ramen för Miljömålsrådet. Fokus kommer att ligga på möjligheter och undanröjande av hinder för ökad cykling.

Steg 2. Samverka i genomförandet av de åtgärder som rådet menar är bäst att fokusera på inom ramen för rådets uppdrag. I detta skede kan andra samverkansaktörer tillkomma och några välja att ej delta efter det att det inledande arbetet (steg 1) genomförts. Steg 2 är mer av verkstad och det är då naturligt att samverkan kommer att handla om att gemensamt få till ökad cykling i praktiken.

Så här ska åtgärden genomföras

Respektive myndighet läser igenom och nämnda texter och reflekterar över såväl potential som behovet av myndighetssamverkan. Trafikverket arrangerar, efter det att cykelstrategin kommit, ett möte under 2017 där merparten av steg 1 ovan genomförs. (Cykelstrategin har väntats länge och det är oklart när den kommer) Trafikverket sammanställer mötets resultat och tar fram ett utvecklat förslag till steg 2, vilket därefter föreläggs rådet för beslut. Därefter samverkan enligt beslutet.

Därför behövs åtgärden

Det finns flera goda argument för ökat cyklande och även sammanställningar av dessa. Något ökat cyklande kan dock ej skönjas i resvaneundersökningar och mätningar på nationell nivå. Det är därför glädjande att regeringen tar fram en cykelstrategi, som förhoppningsvis även sätter mål för cyklandets utveckling. De ambitioner som finns i regeringens cykelstrategi och anslutande myndighetsuppdrag behöver samordnas och operationaliseras för att cyklandet verkligen ska öka. Samverkan mellan myndigheter kan antas vara en viktig pusselbit i denna strävan. Framför allt de myndigheter som fått ett anslutande uppdrag och/eller förfogar över verktyg som praktiskt kan antas påverka cyklandets utveckling.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft men även (och inte minst) folkhälsomålet samt ambitioner kring förtätning, regionförstoring och social hållbarhet.

Resurseffektivitet

I temat Resurseffektivitet ingick förra året två åtgärder om materialförsörjningsplanering och minskat matavfall. Nu startar samverkan inom ytterligare två åtgärder som handlar om nationell konferens "Livsmedelsforum" respektive vägledning, information och dialog med bygg- och fastighetssektorn om livscykelanalyser för byggnadsverk.

Nyttjande av icke förnybara råvaror samt resurser och tjänster från ekosystemen leder, tillsammans med föroreningar, till ett högt och ökande tryck på miljön. Tilltagande konsumtion driver produktion och efterfrågan på biomassa, energi, mineraler, metaller, livsmedel, mark och vatten. Avfallshanteringen förbättras successivt i Sverige och mer avfall återvinns. Kretsloppen blir mer resurseffektiva men förekomsten av farliga ämnen i kemiska produkter och varor ökar globalt.

Resurseffektivitet mäter förhållandet mellan samhällets belastning på naturen och graden av ekonomisk tillväxt. Öka resurseffektivitet innebär att producera mer med mindre utnyttjad mängd råvaror, minska resursutarmningen och minska avfallsmängderna. Vi behöver förändra drivkrafter och konsumtionsmönster, och optimera produktionsprocesser. Det är en viktig del i den samhällsomställning som behövs för att nå miljömålen.

EU:s Färdplan för ett resurseffektivt Europa och utvecklingen av en europeisk strategi för cirkulär ekonomi bildar ett politiskt ramverk för resurseffektivitet och avfallshantering. Miljöbalken innehåller allmänna hänsynsregler om resurseffektivitet, produktval, lokalisering och samhällsekonomiska rimlighetsavvägningar som gäller för all verksamhet som omfattas av miljöbalken. Sveriges nationella avfallsplan och det nationella avfallsförebyggande programmet driver en positiv utveckling mot ökad resurseffektivitet.

Åtgärderna rör flera av generationsmålets strecksatser och i förlängningen samtliga miljö kvalitetsmål. Årets åtgärder rör främst miljö kvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, Giffri miljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö, och Ett rikt växt- och djurliv.*

SAMVERKAN SOM STARTADE 2016

- Materialförsörjningsplanering. Samarbete med länsstyrelsen i Skåne är etablerat och underlag för materialförsörjningsplan håller på att utarbetas. Kontakter med ytterligare länsstyrelser är påbörjade inför kommande års arbete. (Se Sveriges geologiska undersöknings årsredovisning.)
- Nationell samverkan – minskat matsvinn i livsmedelskedjan. Samverkansgruppen för minskat matavfall har genomfört med fokus på cirkulär ekonomi, Agenda 2030, arbete om svinn i primärproduktionen samt nya matsvinnssdata.

Samverkansgruppen har även deltagit i ett möte med fokus på minskat matsvinn i globala livsmedelskedjor. (Se Livsmedelsverkets årsredovisning.)

Miljömålsrådets nya åtgärder 2017

Vägledning/information och dialog med bygg- och fastighetssektorn om livscykelanalyser för byggnadsverk

BOVERKET I SAMVERKAN MED NATURVÅRDSVERKET,
KEMIKALIEINSPEKTIONEN, TRAFIKVERKET, SKOGSSTYRELSEN, SGU,
LÄNSSTYRELSEN, TRANSPORTSTYRELSEN OCH ENERGIMYNDIGHETEN.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Boverket avser att anordna branschdialoger samt ta fram och kommunicera en vägledning om livscykelanalyser om byggnadsverk. Arbetet inleds med en workshop med myndigheterna om hur vi ska samverka i detta projekt.

Branschdialogerna kan genomföras enligt FN:s programområde ”Sustainable Buildings and Construction Programme” som är ett av sex programområden inom delmålet (12.1) för att uppnå FN:s globala hållbarhetsmål om hållbar konsumtion och produktion.

Därför behövs åtgärden

Boverket har tidigare föreslagit att år 2020 ska livscykelperspektivet vara en utgångspunkt för all ny- och ombyggnad liksom vid förvaltning av befintlig bebyggelse¹⁰. I regeringsuppdraget om *Byggnaders klimatpåverkan utifrån ett livscykelperspektiv*¹¹ visar Boverket på att det finns behov av att staten tar ledningen i arbetet med klimatpåverkan om takten på miljöarbetet inom byggsektorn ska öka. Drivkrafterna i Sverige är dock små att tillämpa livscykelberäkningar för att minska byggandets miljöpåverkan i dagsläget. LCA är ett bra verktyg för att analysera och kvantifiera miljöpåverkan, men det är ett komplext verktyg som kräver särskilda kunskaper och data. Boverket konstaterade i sin utredning att en viktig förutsättning för att öka användningen av LCA är bl.a. vägledning och information om LCA-verktyg och att databaser tas fram. I Boverkets förstudie om klimat- och miljöanpassade byggregler¹² konstaterades att bygg- och fastighetssektorn står för betydande miljöpåverkan, cirka 10-30 procent av samhällets miljöpåverkan enligt Boverkets miljöindikatorer.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Ett miljö- och klimatanpassat byggande som tar hänsyn till hela byggnadsverkets livscykel, det vill säga aktiviteter under produktskede, byggskede, i det färdiga byggnadsverket, rivningsskedet inklusive transporter i de olika skedena.

¹⁰ Boverket (2014). *Förslag till strategi för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö*. Rapport 2014:32.

¹¹ Boverket, (2015). *Byggnaders klimatpåverkan utifrån ett livscykelperspektiv - Forsknings- och kunskapsläget*. Rapport 2015:35.

¹² Boverket, (2016). *Miljö- och klimatanpassade byggregler*. Rapport 2016:14.

Åtgärden bidrar till dessa mål

- God bebyggd miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning

Flera strecksatser under generationsmålet är också relevanta.

Tidplan och ansvar

Genomförs under 2017, med start i januari 2017.

Nationell konferens “Livsmedelsforum” som tar ett helhetsgrepp över livsmedelssektorn med avseende på hållbarhetsaspekter

LIVSMEDELSVERKET, NATURVÅRDSVERKET, JORDBRUKSVERKET OCH FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN I SAMVERKAN MED SP SVERIGES TEKNISKA FORSKNINGSINSTITUT OCH AKTUELLT HÅLLBARHET. ANDRA MYNDIGHETER KAN KOMMA ATT INVOLVERAS BEROENDE PÅ PROGRAMINRIKTNING.

Det här ska vi göra

Anordna en nationell konferens som tar ett helhetsgrepp över livsmedelssektorn med avseende på hållbarhetsaspekter. En första konferens på temat anordnades av Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut och Aktuellt Hållbarhet hösten 2016.

Så här ska vi genomföra åtgärden

Arbetet består av planering och genomförande av konferens. Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Folkhälsomyndigheten bildar tillsammans med SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut och Aktuellt Hållbarhet ett programråd som utarbetar konferensens innehåll. Praktiska arrangemang och marknadsföring sköts av Aktuellt Hållbarhet.

Därför behövs åtgärden

Idag finns ingen återkommande nationell arena för att brett adressera hållbarhetsaspekter kopplade till livsmedel, jämför exempelvis Klimatforum eller Forum för Giftfri miljö. Syftet är att samla centrala aktörer i hela livsmedelskedjan, beslutsfattare och experter, och diskutera livsmedelsförsörjningen ur ett miljö-, hållbarhets- och hälsoperspektiv. Att gå igenom läget, strategier och planer, identifiera utmaningar och möjligheter, dela goda exempel och diskutera en hållbar väg framåt för livsmedelssektorn. Ambitionen är att belysa alla aktörers perspektiv och att främja dialog och samverkan.

Effekt i miljön vi vill att åtgärden ska leda till

Konferensen kan bidra till ökad kunskap samt främja dialog och samverkan mellan olika aktörer i livsmedelskedjan. Detta kan i förlängningen bidra till en minskad miljöpåverkan från livsmedelskedjan.

Åtgärden bidrar till dessa miljömål

Åtgärden bidrar främst till Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Tidsplan för genomförande

Genomförs 2017, men med möjlighet för förlängning.

